

Radboud Universiteit

Democratie in gevaar

Een onderzoek naar democratieopvattingen van Britse parlementsleden in het conflict met de IRA in Noord-Ierland in de jaren zeventig en tachtig

Naam: Juul Sloot

Studentnummer: 4378059

Begeleider: L. van Heumen

Datum: 15-04-2021

Masterscriptie Politiek & Parlement

Faculteit der Letteren

Radboud Universiteit Nijmegen

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Inleiding	2
Hoofdstuk 2: Context	13
Hoofdstuk 3: Dreigingspercepties	16
Hoofdstuk 4: Contraterroristische maatregelen en democratieopvattingen.....	25
Hoofdstuk 5: Conclusie	39
Literatuurlijst	41

Hoofdstuk 1: Inleiding

Door de geschiedenis heen is gebleken dat het dilemma tussen veiligheid en terrorisme enerzijds en democratie anderzijds steeds weer terugkomt voor een overheid. In de jaren zeventig en tachtig zagen verschillende landen in Europa een opleving van terrorisme en de opkomst van terroristische groeperingen. Voorbeelden hiervan zijn Groot-Brittannië en Ierland met een nieuwe opleving van de Irish Republican Army (IRA) en het ontstaan van de Provisional IRA (PIRA). Deze ontwikkeling zorgde ervoor dat overheden zich moesten wapenen tegen terrorisme en hun democratie moesten beschermen, maar de vraag is of dit niet ten koste ging van de democratie? Dit vraagstuk blijkt anno 2021 nog even relevant.

In januari 2020 schreven bestuurders van door de Britse overheid gelabelde terroristische organisaties een open brief aan *The Guardian*. Deze organisaties, waaronder Greenpeace UK en de Campaign for Nuclear Disarmament, uitten hun zorgen over de manier waarop de strategie van het labelen van organisaties als terroristisch de democratie beperkt.¹

De bestuurders van de organisaties stelden het volgende over deze strategie van de Britse overheid: "This provides yet more evidence of the threat posed to core democratic values, including free speech, by the government's counter-terrorism agenda."

Deze quote van de bestuurders van de potentieel terroristische organisaties weerspiegelt het dilemma voor een overheid tussen het treffen van contraterroristische maatregelen enerzijds en het veiligstellen en handhaven van de democratie en democratische waarden anderzijds. Denk hierbij aan waarden als vrijheid van meningsuiting en vrijheid van organisatie. Dit dilemma kan voor grote problemen zorgen wat betreft de legitimiteit van de overheid en bescherming van de rechtsstaat.

Zoals gesteld, is het al dan niet aanpakken van potentiële terroristische organisaties in Groot-Brittannië en Ierland, een vraagstuk dat teruggaat naar de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw. Toen ging het echter voornamelijk over de aanpak van de IRA, waarvoor in de jaren zeventig twee belangrijke anti-terrorismewetten zijn doorgevoerd: De Northern

¹ Joe Sim, 'Counter-terrorism policy is a threat to democracy', *The Guardian*
<<http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/northern_ireland/8442746.stm> [geraadpleegd op 11-2-2020].

Ireland (Emergency Provisions) Act in 1973 en de Prevention of Terrorism Act in 1974.² Na uitvoerig debat in het Britse parlement kwamen parlementariërs tot de conclusie dat zowel de IRA als de inhoud van de wetten, een mogelijke bedreiging van de rechtsstaat en democratie kunnen vormen. Hierbij was voornamelijk het inperkende karakter van de wetten een struikelblok bij de balans tussen democratische wetten en effectieve terrorismebestrijding. Hierdoor rijst de vraag hoe de parlementsleden dachten over de manier waarop de democratie verdedigd moest worden tegen de IRA. Waar lagen de grenzen van democratie volgens de parlementariërs? Door te kijken naar debatten rondom de contraterroristische maatregelen die zijn genomen tegen de IRA, wordt dit dilemma in dit onderzoek inzichtelijk gemaakt.

Dit onderzoek vormt een aanvulling op al bestaande literatuur over hoe het Britse parlement omging met het terrorisme van de IRA, door het inzichtelijk maken van specifieke democratische opvattingen van parlementsleden en te spiegelen met het debat rondom de veiligheidsmaatregelen tegen de IRA. Daarnaast zal de toevoeging en toepassing van het begrip weerbare democratie een vernieuwing zijn.

Status Quaestionis

In deze status quaestionis wordt de huidige stand van zaken van het wetenschappelijk debat met betrekking tot (contra-)terrorisme en de IRA in kaart gebracht. Om te onderzoeken hoe de parlementsleden dachten over de manieren waarop de democratie verdedigd moest worden tegen de IRA, is een aantal omvangrijke concepten van belang. Allereerst draait het om democratie en terrorisme, maar ook weerbare of militante democratie, contraterrorisme en angst- en vijandbeelden zijn van belang. Daarna zal het wetenschappelijk debat omtrent de IRA worden weergegeven.

Democratie en veiligheid

² Peter Joyce, *The policing of protest, disorder and international terrorism in the UK since 1945* (Londen, 2016), 274.

De basis van dit onderzoek omvat de concepten terrorisme en democratie. Deze begrippen staan bekend als ‘essentially contested concepts’.³ Dit wil zeggen dat er een voortdurende strijd is over de inhoud en invulling van het begrip.

Terrorisme wordt als begrip vaak betwist. Dit stelt Isaac Land, cultuurhistoricus en hij quote hierbij Amerikaanse historicus Walter Laqueur: “There has been no terrorism per se, only different terrorisms”.⁴ De verschillende definities van terrorisme zijn van belang voor dit onderzoek, omdat dit invloed heeft op de democratieopvattingen van de parlementsleden en hun mening over de proportionaliteit van de maatregelen tegen terrorisme.

Het feit dat democratie als begrip vaak betwist wordt, maakt het volgens Amerikaans hoogleraar openbaar bestuur, Michael Spicer, alleen maar sterker. Spicer noemt deze betwisting onvermijdelijk en wenselijk.⁵ Deze betwisting zorgt voor veel verschillende invullingen en definities, waaronder het begrip ‘weerbare democratie’. Dit is verder uitgewerkt door rechtsfilosoof Bastiaan Rijpkema in zijn boek *Weerbare democratie: De grenzen aan democratische tolerantie*. In dit boek beschrijft hij de manieren waarop een overheid een democratie kan verdedigen tegen ‘niet-democratische’ krachten.

De begrippen democratie en terrorisme worden aan elkaar gerelateerd in het begrip militante of weerbare democratie. Dit begrip werd als eerste gebruikt door de Duitse politicoloog en jurist Karl Loewenstein in 1935⁶ en wil zeggen dat een democratie zich mag verdedigen tegen antidemocratische vijanden. Rechtsfilosoof Bastiaan Rijpkema haalt Loewenstein aan in zijn boek over weerbare democratie door te beargumenteren dat een democratie voor zichzelf moet opkomen en zichzelf moet verdedigen. Hij stelt hierbij de vraag of het verbieden van antidemocratische partijen daarbij geoorloofd is, aangezien dit een ondemocratische maatregel is.⁷ Daarnaast benoemt Rijpkema het raakvlak van de weerbare democratie met contraterroristische maatregelen en stelt hij dat

³ Leonard Weinberg, Ami Pedahzur en Sivan Hirsch-Hoefler, ‘The challenges of conceptualizing terrorism’, *Terrorism and Political Violence* 16:4 (2004), 777-794, alhier 778.

⁴ Isaac Land, ‘Introduction’, in: Isaac Land (red.), *Enemies of humanity: The nineteenth-century war on terrorism* (New York, 2008), 1-19, alhier 3.

⁵ Michael Spicer, ‘What do we mean by democracy? Reflections on an essentially contested concept and its relationship to politics and public administration’, *Administration and Society* 51:5 (2019), 724-748, alhier 739.

⁶ Karl Loewenstein, ‘Autocracy versus democracy in contemporary Europe, I’, *The American Political Science Review* 29:4 (1935), 571-593; Karl Loewenstein, ‘Autocracy versus democracy in contemporary Europe, I’, *The American Political Science Review* 29:5 (1935), 755-784.

⁷ Bastiaan Rijpkema, *Weerbare democratie: De grenzen van democratische tolerantie* (Amsterdam, 2015), 13.

antidemocratische of extremistische partijen vaak een terroristische tak hebben.⁸ Rijkema geeft daarnaast kritiek op Loewenstein en zijn definitie van militante democratie. Het is namelijk gevaarlijk dat staten onder het mom van maatregelen om de democratie te beschermen, deze ook kunnen inzetten om op een verregaande manier burgerrechten te schenden, zo stelt Rijkema.⁹ Dit is wederom het dilemma tussen veiligheid en democratie en dat is precies het punt waarover dit onderzoek gaat, met Noord-Ierland als casus.

Het is volgens de Duitse politicologe Sabrina Engelmann echter niet nodig om contraterroristische maatregelen te zien als middel waarmee de democratie beschermd kan worden. Volgens Engelmann is terrorisme geen bedreiging voor het democratisch systeem, maar is het een bedreiging voor de (binnenlandse) veiligheid van een staat.¹⁰

Veiligheid, democratie en terrorisme

In deze sectie zal de relatie tussen veiligheid en democratie worden besproken zoals deze voorkomt in de literatuur, gezien er in dit onderzoek een grote samenhang bestaat tussen veiligheid en democratie. Bij de relatie tussen deze twee begrippen wordt terroristische dreiging vaak als excuus gebruikt om de bevoegdheden van de overheid en de wetten flink op te rekken. Als legitimering van dit proces wordt de plicht van de overheid om de bevolking te beschermen genoemd, aldus Israëliische professor in conflict studies, Amichai Magen.¹¹

Naast veiligheid en democratie is ook het concept terrorisme van belang. Binnen de literatuur over terrorisme zijn er twee grove richtingen. Enerzijds is er de klassieke school die kijkt naar de terroristen zelf en acties van staten en overheden. Wie zijn zij en wat zijn hun motieven?¹² Deze klassieke stroming bestaat zowel in de literatuur over terrorisme, als over contraterrorisme.

⁸ Rijkema, *Weerbare democratie*, 20.

⁹ Rijkema, *Weerbare democratie*, 44.

¹⁰ Sabrina Engelmann, 'Barking up the wrong tree: Why counterterrorism cannot be a defense of democracy', *Democracy and Security* 8:2 (2012), 164-174, alhier 167.

¹¹ Amichai Magen, 'Fighting terrorism: The democracy advantage', *Journal of Democracy* 29:1 (2018), 111-125, alhier 122.

¹² Onder andere politicologen Martha Crenshaw, Paulo Casaca en Siegfried Wolf vallen hieronder. Dit doet Crenshaw onder andere in het boek *Explaining terrorism: Causes, processes and consequences*. (Londen, 2011). Casaca en Wolf beschrijven in hun boek *Terrorism revisited: Islamism, political violence and state-sponsorship* (New York, 2017) onder meer de veranderende perceptie van academici van terrorisme sinds de jaren 60 en 70.

Anderzijds, komt er een reactie op deze klassieke richting vanuit de Kopenhagen school. Het ontstaan van de Kopenhagen school past in een trend vanaf de jaren zeventig waarbij er meer aandacht uitgaat naar de invloed van niet-statelijke actoren en de relaties tussen sociale bewegingen en staten. Binnen de terrorismestudies is dit de kritische school. De aanhangers van de kritische school binnen het thema veiligheid focussen zich dus voornamelijk op niet-statelijke actoren, het bestuderen van taal en processen van agendasetting, discours en het draagvlak dat de overheid of een organisatie heeft. Ook hechten zij veel belang aan de sociale en historische context waarin het terrorisme plaatsvindt.¹³ Historica en hoogleraar veiligheid en terrorisme Beatrice de Graaf, Deense politicoloog Ole Waever en Britse politicoloog Barry Buzan zijn de bekendere auteurs uit deze school. Een veelbesproken werk van de Kopenhagen school, is het boek *Regions and powers: The structure of international security* van Waever en Buzan.¹⁴

Twee werken van Beatrice de Graaf zijn belangrijk in dit onderzoek, namelijk het boek *Theater van de angst* en het artikel 'Historisering van veiligheid' in Tijdschrift van de Geschiedenis, over manieren waarop historisch veiligheidsonderzoek kan worden gedaan.¹⁵ De handvatten die zij biedt zijn bruikbaar voor dit onderzoek naar perceptie van veiligheid en terrorisme. Allereerst is het van belang om te kijken naar wie of wat de dreiging veroorzaakt (door De Graaf *referent subject* genoemd) en naar hetgeen er wordt bedreigd (door De Graaf *referent object* genoemd). Vervolgens moet er gekeken worden naar de securitiserende actoren. Dit zijn actoren die een veiligheidskwestie op de agenda kunnen zetten en hier de macht voor hebben. De vragen over wie het referent subject en het referent object is, zullen worden gebruikt in dit onderzoek om de dreigingsperceptie van de Britse parlementsleden te achterhalen.

¹³ Deze stroming wordt uitvoerig besproken in *Terrorism: A critical introduction* (Londen, 2011) van Richard Jackson, Lee Jarvis, Jeroen Gunning en Marie Breen-Smyth. Ook heeft de beweging een eigen journal, *Critical Studies in Terrorism*, waarvan Richard Jackson de hoofdredacteur is.

¹⁴ Buzan en Waever schrijven hierin over de *regional security complex theory*. Deze theorie gaat ervan uit dat staten altijd in clusters zullen gaan samenwerken aangaande veiligheid en daarbij zal er vooral worden samengewerkt met staten in de nabije omgeving. In deze theorie is veel ruimte voor niet-statelijke actoren en voor andere veiligheidssectoren, zoals economisch, maatschappelijk en milieu. Ook de Duitse historicus Eckart Conze past bij deze school. Hij merkt in het boek *Geschichte der Sicherheit* een steeds verdergaande securitisering op doordat politieke en maatschappelijke vraagstukken steeds vaker veiligheidskwesties worden.

¹⁵ Beatrice de Graaf, 'De historisering van veiligheid: Introductie', *Tijdschrift voor Geschiedenis* 125:3 (2012), 305-313, alhier 312-313.

Angst- en vijandbeelden

Voor de perceptie van terrorisme en veiligheid is de creatie van angst- en vijandbeelden van belang. Volgens de Amerikaans politicologe Alison Brysk hangt de reactie van een overheid op terrorisme samen met de vorming van angst- en vijandbeelden. Zij geeft aan dat de nationale veiligheid van een land bepalend is voor de manier waarop een overheid reageert op terrorisme. De constructie van nationale *on*veiligheid bestaat uit de identificatie van de vijand (wie is vijand van de staat), de taak van de staat (wie de staat moet beschermen) en de framing van de terroristen (hoe de terroristen worden gezien, bijvoorbeeld als vijanden van de mensheid).¹⁶

Constant Hijzen, gespecialiseerd in inlichtingen- en veiligheidsgeschiedenis, schrijft over dreigingspercepties in verschillende periodes van de veiligheidsdiensten. Hijzen ontleent de manier waarop hij deze dreigingen presenteert uit de ideeëngeschiedenis. Dit doet hij door te kijken naar het begrip en hoe dit de sociaal-politieke context beïnvloedt en vice versa.¹⁷ Hijzen geeft aan dat dreigingspercepties onderhevig zijn aan verschillende factoren. Het zelfbeeld van een instituut of individu telt mee alsmede de opvattingen over de nationale identiteit. Dit bepaalt voor een groot deel wat iemand als dreiging ziet.¹⁸

De Graaf schrijft hier ook over in het boek *Theater van de angst*. Ze geeft aan dat een vijandbeeld door een overheid kan worden ingezet en gecreëerd ten behoeve van terrorismebestrijding.¹⁹

Het is van belang om kort in te gaan op angst- en vijandbeelden omdat deze voor een groot deel de dreigingspercepties van de Britse parlementsleden beïnvloeden, en daarnaast belangrijk zijn voor het vormen van de democratieopvattingen van de parlementsleden. Daarnaast wordt het door overheden ingezet in hun terrorismebestrijding, zoals in De Graaf's werk al naar voren komt.

¹⁶ Alison Brysk, 'Human rights and national insecurity', in: Alison Brysk en Gershon Shafir (red.), *National insecurity and human rights: Democracies debate counterterrorism* (Berkeley, 2007), 1-13, alhier 6.

¹⁷ Constant Hijzen, *Vijandbeelden: De veiligheidsdiensten en de democratie 1912-1992* (Amsterdam, 2016), 27.

¹⁸ Hijzen, *Vijandbeelden*, 30.

¹⁹ Beatrice de Graaf, *Theater van de angst: De strijd tegen terrorisme in Nederland, Duitsland, Italië en Amerika* (Amsterdam, 2010), 143.

The Irish Republican Army

De IRA is gekozen als casus voor dit onderzoek, omdat hier al veel onderzoek naar is gedaan en de situatie in Noord-Ierland uitgebreid is besproken in het Britse parlement. Hierdoor is er veel materiaal beschikbaar om de democratieopvattingen van de parlementsleden te herleiden. Toegespitst op het terrorisme van de IRA is er veelvuldig onderzoek gedaan over tal van deelonderwerpen. Deze analyses beschrijven bijvoorbeeld het sociaalpsychologische aspect van het conflict, 'othering' en de diepgewortelde haat binnen Noord-Ierland tegen 'de ander' die van generatie op generatie wordt doorgegeven.²⁰ Daarnaast worden ook de contraterroristische maatregelen van de Britse overheid tegen de IRA uitgebreid besproken.²¹ Ook de invloed van de factor religie in het conflict is veelvuldig onderzocht. Enkele auteurs noemen de *Troubles* zelfs een sektarische strijd en religie een breuklijn waarop het conflict gestoeld is.²² Echter, het herleiden van de democratische opvattingen van Britse parlementsleden en deze koppelen aan de debatten rondom de IRA is een deelgebied dat nog nauwelijks is verkend.

In de literatuur over de IRA en de Britse politiek zijn twee duidelijke ideeën zichtbaar. Enerzijds stellen een aantal auteurs dat de invloed van Groot-Brittannië in Noord-Ierland een positieve zaak was. Anderzijds focust een groep auteurs zich op manieren waarop het, door de Britten, mis is gegaan in Noord-Ierland. De laatste groep stelt dat de Britse bemoeienis juist het probleem in Noord-Ierland heeft gecreëerd.²³ Historici Paul Arthur en Keith Jeffery beargumenteren bijvoorbeeld dat er grote fouten zijn gemaakt door de Britse regering.²⁴

²⁰ Zie bijvoorbeeld: Jerrold Post, "When hatred is bred in the bone:" the social psychology of terrorism', *Annals of the New York Academy of Sciences* 1208 (2010), 15-23; James McAuley en Neil Ferguson, "Us and 'them': Ulster Loyalist perspectives on the IRA and Irish Republicanism", *Terrorism and Political Violence* 28:3 (2016), 561-573.

²¹ Bijvoorbeeld Paul Gil, James A. Piazza en John Horgan in hun artikel 'Counterterrorism killings and Provisional IRA bombings, 1970-1998' en Peter Joyce in *The policing of protest, disorder and international terrorism in the UK since 1945: Britain in comparative perspective since 1945* (Londen, 2016).

²² Zie bijvoorbeeld: Nicola Rooney, 'Violent nationalism in Catholic communities: The Provisional IRA and ETA', *Studies in Ethnicity and Nationalism* 7:3 (2007), 64-77; James McAuley, 'Peace and progress? Political and social change among young Loyalists in Northern Ireland', *Journal of Social Issues* 60:3 (2004), 541-562; Claire Mitchell, *Religion, Identity and Politics in Northern Ireland: Boundaries of belonging and belief* (Farnham, 2006).

²³ Auteurs die niet te spreken zijn over het handelen van Groot-Brittannië zijn onder meer John Lee in *Northern Ireland 1912-1985: Politics and society* (Cambridge, 1989) en Paul Arthur en Keith Jeffery in *Northern Ireland since 1968* (Hoboken, 1996).

²⁴ Paul Arthur en Keith Jeffery, *Northern Ireland since 1968* (Hoboken, 1996), 9-14.

Een bestaand onderzoek waarbij is gekeken naar het Britse parlementaire debat in relatie tot de IRA is gedaan door de Noord-Ierse historicus David Boyce in *The Irish question and British politics, 1868-1996*.²⁵

Dit onderzoek kan een mooie aanvulling zijn op het boek van Boyce en de bestaande literatuur over de IRA. Het onderzoek van Boyce komt uit 1996 en Boyce noemt de uitspraken en meningen van politici terloops, maar gaat er niet verder op in. Ook in verdere literatuur over de IRA is er geen koppeling gemaakt met democratieopvattingen en weerbare democratie. Juist door dit toe te passen, kan een inzicht worden geboden in de grenzen van de democratie door de democratieopvattingen van de Britse parlementsleden te analyseren en hoe de Britse parlementsleden aankijken tegen de maatregelen die de Britse overheid treft tegen de IRA.

Vraagstelling

Dit onderzoek naar democratieopvattingen met de IRA als casus is interessant omdat er bij bestaand onderzoek naar het parlementaire debat en de IRA, de koppeling met democratieopvattingen van de parlementariërs mist. Door deze koppeling te leggen kunnen er nieuwe inzichten ontstaan over het handelen van Britse parlementariërs in reactie op de IRA. Hieruit vloeit dan ook de volgende hoofdvraag voort voor dit onderzoek:

‘Hoe keken Britse parlementariërs aan tegen de manier waarop de Britse overheid de democratie verdedigde tegen het terrorisme van de IRA in de jaren zeventig en tachtig en hoe waren hun democratieopvattingen?’

Om deze hoofdvraag te kunnen beantwoorden zijn er twee deelvragen geformuleerd. Als eerste wordt er gekeken naar dreigingspercepties: *Wat zijn de dreigingspercepties van de Britse parlementsleden?* Het formuleren van dreigingspercepties is van belang bij het vaststellen van angst- en vijandbeelden, zo stelt Hijzen.²⁶ Ook Beatrice de Graaf benoemt het belang van vaststellen van ‘veiligheidsdreigingen’ in de terrorismestudies.²⁷

²⁵ David Boyce, *The Irish question and British politics, 1868-1996* (Londen, 1996).

²⁶ Hijzen, *Vijandbeelden*, 25.

²⁷ De Graaf, ‘Historisering van veiligheid’, 311.

Daarnaast wordt er gekeken naar de contraterroristische maatregelen die de Britse overheid heeft getroffen en zal de vraag worden gesteld: *Hoe denken de Britse parlementsleden over de contraterroristische maatregelen en hoe heeft dit invloed op hun democratieopvattingen?*

Methode en bronnen

Om de eerste deelvraag te kunnen beantwoorden worden de debatten net na heftige aanslagen bekeken via Hansard, een website die de officiële transcripties van de Britse parlementaire debatten archiveert. Het eerste debat vindt een dag na Bloody Sunday plaats, op 1 februari 1972. Het tweede debat is drie dagen na Bloody Friday, op 24 juli 1972. Deze debatten zijn gekozen omdat ze inzicht geven in de primaire reactie van de parlementariërs op deze aanslagen.

Voor de beantwoording van de tweede deelvraag zal worden gekeken naar de debatten van 17 april 1973, 26 juni 1975 en 2 juli 1979 over het aannemen en verlengen van de Northern Ireland (Emergency Provisions) Act in 1973. Over het aannemen en verlengen van de Prevention of Terrorism (Temporary Provisions) Act in 1974 worden de debatten bekeken van 15 maart 1982 en 7 maart 1983. De debatten die zijn geselecteerd voor beantwoording van de tweede deelvraag geven duidelijkheid over hoe de parlementariërs dachten over verlenging van de contraterroristische maatregelen en welke argumenten zij hiervoor aandroegen. Dit geeft weer hoe de Britse overheid de democratie probeert te verdedigen tegen de terreur van de IRA.

De bronnen die in dit onderzoek worden gebruikt, zijn de handelingen van debatten in het House of Commons die beschikbaar zijn via Hansard. Bij de keuze van de debatten is gelet op de titel: de debatten hebben 'Emergency powers' of 'Prevention of Terrorism Act' in de titel staan. De debatten zijn niet geanalyseerd op basis van een bepaalde zoekterm, maar helemaal doorgenomen. De keuze voor deze methode is gemaakt omdat er zaken gemist kunnen worden die buiten een bepaalde zoekterm vallen, zeker omdat democratieopvattingen niet expliciet geformuleerd worden in de debatten.

Wel is het belangrijk om op te merken dat deze bronnen een beperkt beeld geven van het politieke debat, namelijk alleen het parlementaire deel ervan. Voor een volledig beeld van het politieke debat zouden onder andere interviews met parlementsleden, krantenartikelen en tv-programma's moeten worden meegenomen. Wegens beperkte

omvang van dit onderzoek is er voor gekozen te focussen op het parlementaire debat, gezien dit de meest directe weergave is van de visies van de parlementsleden. Door het gehele politieke debat te onderzoeken kan een nog bredere uitspraak worden gedaan over de sentimenten onder parlementsleden over de verdediging van de democratie tegen de IRA.

Hoofdstukindeling

De inleiding van dit onderzoek heeft een beknopte status quaestionis weergegeven en de belangrijkste begrippen van het onderzoek gepresenteerd. Ook is de gebruikte methode en dataverzameling in detail beschreven. Hierna volgt een hoofdstuk waarin beknopt de geschiedenis van de IRA wordt weergegeven. De belangrijkste gebeurtenissen die terugkomen in dit onderzoek zullen worden genoemd, waaronder Bloody Sunday en Bloody Friday, evenals een beknopte weergave van de ontwikkeling van de IRA en de PIRA.

Na het schetsen van deze context, volgt een hoofdstuk over dreigingspercepties. In dit hoofdstuk gaat het over wie of wat er bedreigd wordt en wie of wat de dreiging vormt. Hierbij worden de eerste twee handvatten van Beatrice de Graaf gebruikt²⁸: Wie of wat is de dreiging? Zijn dat de leden van de IRA of worden leden van de Royal Ulster Constabulary (RUC) daaronder gerekend? Daarnaast is het belangrijk om te onderscheiden wie of wat er wordt bedreigd. Zijn dit mensen (het volk) of gaat het hierbij juist om democratische waarden, zoals rechtvaardigheid, vrijheid en gelijkheid?

Het vierde hoofdstuk gaat over in hoeverre de democratie wordt bedreigd en hoe de overheid zich verdedigt tegen deze potentiële dreigingen. Hierin worden de maatregelen beschreven die worden genomen tegen het terrorisme.

Aan de hand hiervan kan uiteindelijk worden gedestilleerd wat die dreigingsperceptie, contraterroristische maatregelen en weerbare democratie zeggen over de democratieopvattingen van de parlementariërs. Na beantwoording van deze vragen vormt zich een beeld van de democratieopvattingen die leefden in het Britse parlement ten tijde van de debatten over contraterroristische maatregelen tegen de IRA. Hierbij gaat het om de manier waarop deze maatregelen passen binnen democratie, hoe de democratie zich verdedigt tegen haar vijanden en hoe de grenzen van democratie duidelijk worden gemaakt

²⁸ De Graaf, 'Historisering van veiligheid', 312-313.

binnen deze debatten. Uiteindelijk zal in de conclusie dan ook een antwoord op de hoofd- en deelvragen worden gevormd.

Hoofdstuk 2: Context

De IRA kent een lange geschiedenis, maar voor dit onderzoek wordt er vanaf eind jaren zestig gekeken. Vanaf de jaren zestig begonnen de Troubles. Dit was een tijd waarin het conflict tussen verschillende groepen in Noord-Ierland oplaaide, na de relatieve rust in de jaren vijftig.

De belangrijkste groepen in het conflict in Noord-Ierland zijn de loyalisten, protestanten en unionisten aan de ene kant en de katholieken, republikeinen en nationalisten aan de andere kant. Deze termen werden soms door elkaar gebruikt. Zo worden de termen loyalist, protestant en unionist vaak door elkaar gebruikt en zijn deze groepen allen voor een sterk Ulster (provincie in Noord-Ierland) en zijn zij tegen het idee van één grote Ierse republiek, waarbij Noord-Ierland bij Ierland zou worden gevoegd.²⁹ Ook de term republikein, nationalist en katholiek worden vaak aan één kant van het conflict geschaard. Deze groep was voor een verenigd Ierland en tegen het Verenigd Koninkrijk, waar Noord-Ierland deel van uit maakte.

Naast deze groepen speelden andere actoren een belangrijke rol in het conflict. Zo was er de Royal Ulster Constabulary (RUC). De rol van de RUC bestond uit twee delen: enerzijds bestond hun werk uit politietaken, net zoals andere politiekorpsen in rest van Engeland. Anderzijds, moest de RUC de staat in Noord-Ierland beschermen tegen een gewapende opstand. Hierdoor was het noodzakelijk om vuurwapens te dragen voor zelfbescherming.³⁰ Het Britse leger steunde de RUC in hun strijd tegen terrorisme. Naast de reguliere legerbataljons waarmee het Britse leger in Noord-Ierland aanwezig was, waren er Ulster Defence Regiments (UDR).³¹ De UDR steunde de RUC bij het uitvoeren van hun taken.

Het begin van de jaren zeventig was een periode voor de IRA van heftige, gewapende strijd waarin veel aanslagen werden gepleegd. De IRA zag zichzelf in deze tijd meer als guerillaleger, dan als terroristische beweging.³² In de jaren zeventig vonden twee grote aanslagen plaats. Dit zijn Bloody Sunday op 30 januari 1972 en Bloody Friday op 21 juli 1972.

²⁹ John Ruane en Jennifer Todd, *The dynamics of conflict in Northern Ireland: Power, conflict and emancipation* (Cambridge, 1996), 85-90.

³⁰ HMSO, *Northern Ireland*, 29.

³¹ *Ibidem*, 31.

³² Marc Mulholland, *Northern Ireland: A very short introduction* (Oxford, 2020), 62.

Bloody Sunday was de gebeurtenis waarbij het Britse leger 26 burgers neerschoot tijdens een protestmars in Londonderry tegen de nieuw ingevoerde maatregel van de Britse overheid tegen de IRA, internering zonder proces. Veertien mensen kwamen uiteindelijk om. Britse soldaten zeggen dat zij onder vuur zijn genomen en dat zij schoten uit zelfverdediging, maar dat is nog steeds onzeker. Omstanders zeggen dat dit niet klopt.³³ Er kwam een commissie die Bloody Sunday moest onderzoeken: de Widgery commissie.³⁴ Na dit onderzoek nam Edward Heath, de toenmalige premier van de Conservatieve partij, het direct bestuur in Noord-Ierland over. De Noord-Ierse regering had niet goed gehandeld met Bloody Sunday en was er niet in geslaagd om de veiligheid te waarborgen.³⁵ Het regionale parlement in Stormont werd afgeschaft in 1972. Er werd een Raad van Ierland ingesteld die de uitvoerende taken op zich nam. Deze Raad bestond uit leden van de Social Democratic Labour Party (SDLP) en uit leden van de Alliance Party en unionisten.³⁶ Politiek bedrijven in Noord-Ierland bleek lastiger dan de Britten dachten door de diepe verdeeldheid die in de bevolking zat. De verschillende groepen hadden allen eigen doelen en problemen, waardoor compromissen sluiten onmogelijk werd.³⁷ De Britse overname van het direct bestuur in Noord-Ierland was slecht voor de verhoudingen tussen de Britse regering en de unionisten. De instelling van direct bestuur voelde voor de Ulster unionisten als een straf. Zij zagen niet wat de acties van de paratroepers in Ulster te maken hadden met hun regering.³⁸ De IRA was blij met de val van de regering in Stormont en wilde graag de onderhandelingen starten.³⁹ Deze onderhandelingen begonnen in juli 1974 en spelen net voor Bloody Friday.

Deze onderhandelingen waren geheime gesprekken tussen de IRA en de Britse regering waarbij werd gesproken over een wapenstilstand.⁴⁰ Deze gesprekken mislukten en de IRA besloot hierna om de aanslagencampagne te intensiveren om hiermee het dagelijks leven in Belfast tot een halt te brengen. Dit deden zij door een reeks bommen te laten

³³ Richard English, *Armed struggle: The history of the IRA* (Londen, 2012), 149.

³⁴ Sabine Wichert, *Northern Ireland since 1945* (Harlow, 1999), 126.

³⁵ Mulholland, *Northern Ireland*, 90.

³⁶ HMSO, *Northern Ireland* (Londen, 1992), 10-11.

³⁷ Boyce, *The Irish question*, 118.

³⁸ Mulholland, *Northern Ireland*, 90-91.

³⁹ Mulholland, *Northern Ireland*, 64; Wichert, *Northern Ireland*, 125.

⁴⁰ Martin Melaugh, 'Background events to 'Bloody Friday'', *Conflict Archive on the Internet* <<https://cain.ulster.ac.uk/events/bfriday/bac.htm>> [geraadpleegd op 10-2-2021].

afgaan in Belfast. Hierbij kwamen negen mensen om het leven. Er gingen minstens twintig bommen af en meer dan 100 mensen raakten gewond.⁴¹

Om het terrorisme van de IRA het hoofd te kunnen bieden werden er twee belangrijke antiterrorismewetten aangenomen door het Britse parlement: de Northern Ireland (Emergency Provisions) Act uit 1973 en de Prevention of Terrorism Act uit 1974.

Met Northern Ireland (Emergency Provisions) Act schorste de Britse regering, de regering in Stormont voor een jaar en maakte de staatssecretaris voor Noord-Ierland, William Whitelaw, aanspreekpunt voor de provincie.⁴² De schorsing van de regering was bedoeld als tijdelijke maatregel, maar zou uiteindelijk tot 1988 voortduren.⁴³ Deze wet werd voor het eerst aangenomen in 1973 onder de Conservatieve regering van Edward Heath.

De Prevention of Terrorism Act had voornamelijk als doel om Noord-Ierland te isoleren van Groot-Brittannië.⁴⁴ Dit deed het door het invoeren van snelrecht, waardoor verdachte personen snel uit Engeland naar Noord-Ierland konden worden uitgezet en door het afschaffen van de juryrechtspraak, om de rechtspraak te versnellen. De Prevention of Terrorism Act was geen permanente wet, maar moest periodiek verlengd worden. Het doel van de wet was om terroristen terug te dringen naar Noord-Ierland, maar dit had als neveneffect dat er ook mensen vanuit Noord-Ierland teruggingen naar Engeland.⁴⁵ Deze wet werd in 1974 voor het eerst aangenomen door de Labour-regering van Harold Wilson.

Beide wetten waren tijdelijk van aard en moesten steeds om de zes of twaalf maanden vernieuwd worden. Deze vernieuwing werd onderzocht door een onderzoekscommissie die een rapport opstelde. Voorbeelden van deze commissies zijn de commissie Diplock, de commissie Gardiner, de commissie Jellicoe en de commissie Bennett. Over de vernieuwing van de wetten en de uitkomsten van de onderzoeksrapporten werd gedebatteerd.

⁴¹ Martin Melaugh, "Bloody Friday" – Summary of main events, *Conflict Archive on the Internet* <<https://cain.ulster.ac.uk/events/bfriday/sum.htm>> [geraadpleegd op 10-2-2021].

⁴² David Boyce, *The Irish question and British politics, 1868-1996* (Londen, 1996), 117.

⁴³ Wichert, *Northern Ireland*, 201.

⁴⁴ Mulholland, *Northern Ireland*, 45.

⁴⁵ Peter Joyce, *The policing of protest, disorder and international terrorism in the UK since 1945: Britain in comparative perspective since 1945* (Londen, 2016), 274.

Hoofdstuk 3: Dreigingspercepties

In dit hoofdstuk staan dreigingspercepties van de Britse parlementsleden centraal. Deze worden gevormd door te kijken naar de vragen: *Wie of wat werd er bedreigd?* en *Wie of wat vormde de dreiging?* Om deze vragen te beantwoorden is er gekeken naar de debatten in het House of Commons net na grote aanslagen door de IRA, zoals Bloody Sunday op 30 januari 1972 en Bloody Friday op 21 juli 1972.

In het debat de dag na Bloody Sunday ging het vooral om wat de aanleiding is geweest voor Bloody Sunday en het uit de hand lopen van de mars in Bogside, een wijk in Londonderry in Noord-Ierland ⁴⁶. Was het Britse leger uit het niets gaan schieten of begon de IRA met beschietingen? Hierover werd een stevig debat gevoerd in de House of Commons. Naast de aanleiding werden ook mogelijke oplossingen voor het probleem in Noord-Ierland besproken. Hierdoor ontstonden er twee kampen bij de parlementsleden: voor een politieke oplossing of voor een militaire oplossing. En binnen deze oplossingen werden ook twee andere richtingen duidelijk: de parlementsleden die voor een verenigd Ierland waren en de parlementsleden die graag Noord-Ierland bij Groot-Brittannië zouden houden.

De overkoepelende discussie over oplossingen van de onrusten in Noord-Ierland kwam ook naar voren in het debat na Bloody Friday. De discussie ging over of de gewenste oplossing een politieke of een militaire is en over wat wenselijk was: een verenigd Ierland of of een Noord-Ierland dat bij Groot-Brittannië hoorde. Verschillende oorzaken hoe Bloody Friday kon plaatsvinden werden ook behandeld in dit debat. Ook werd in dit debat het regeringsbeleid van de afgelopen vier maanden besproken en geëvalueerd. Zo stelden parlementsleden de vraag of de maatregelen die het Britse leger had getroffen, zoals huiszoekingen om wapens te confisqueren, terroristen arresteren en barricades weghalen, legitiem waren. Opvallend was wel dat er in dit debat duidelijk waardering werd uitgesproken voor het Britse leger, de veiligheidstroepen en de politie, terwijl in het debat na Bloody Sunday de positie van het leger onder druk werd gezet en werd bekritiseerd door veel parlementsleden.

⁴⁶ De stad Londonderry wordt door veel Noord-Ieren Derry genoemd. De officiële naam van de stad is Londonderry en daarom zal deze naam worden gebruikt in dit onderzoek.

De belangrijkste bedreigde groep die in de debatten kon worden onderscheiden was de bevolking van Noord-Ierland. Sommige parlementsleden maakten nog een onderscheid binnen deze groep tussen katholieken en protestanten, maar anderen noemen de gehele bevolking van Noord-Ierland als bedreigde groep. Zo zei Merlyn Rees, Labour-parlementslid en woordvoerder voor zaken aangaande Noord-Ierland van 1972 tot 1974 ⁴⁷, dat de grootste bedreiging voor protestanten de IRA was, terwijl de katholieken juist door de veiligheidstroepen bedreigd werden. ⁴⁸ Rees maakte dus een onderscheid tussen de protestanten en katholieken en liet zien dat deze groepen ook verschillende dreigingspercepties hadden.

William Whitelaw, minister voor Noord-Ierland, zag voornamelijk de Noord-Ierse bevolking als de bedreigde groep. Hij noemde hierin geen onderscheid tussen katholieken en protestanten. Hij noemde de aanslag op Bloody Friday een tragedie voor alle delen van de Noord-Ierse gemeenschap en volgens hem kon er geen steun meer zijn voor diegenen die de aanval hebben uitgevoerd. ⁴⁹

Parlementslid voor Mid Ulster, Bernadette Devlin, zag de Noord-Ierse burgers als onschuldig tegenover het vijandige Britse leger. Volgens Devlin waren het degenen die meededen met de mars op Bloody Sunday die bedreigd werden. Devlin was naast parlementslid ook een bekend activiste voor de Noord-Ierse zaak ⁵⁰. Zij zei over de demonstranten: “None of them had been informed that overnight the death penalty had been imposed for breaking the ban on marches in Northern Ireland.”⁵¹ Met deze uitspraak gaf Devlin aan dat de degenen die meeliepen in de mars geen idee hadden van de mogelijke gevolgen hiervan en de reactie die dit zou uitlokken bij de politie en het leger.

⁴⁷ Edward Pearce, ‘Lord Merlyn-Rees’, *The Guardian* (5 januari 2006) < <https://www.theguardian.com/politics/2006/jan/05/labour.uk1> > [geraadpleegd op 2-12-2020].

⁴⁸ House of Commons, *Hansard’s Parliamentary Debates: Official report* (1 februari 1972, vol. 830, col. 264) [Online] < <https://hansard.parliament.uk/Commons/1972-02-01/debates/3a33a535-f2bf-41a8-b7f8-4b1165ca050b/NorthernIreland?highlight=bogside-contribution-a5343865-d4e5-430f-aa02-95a5577f5994> > [geraadpleegd op 8-11-2020].

⁴⁹ House of Commons, *Hansard’s Parliamentary Debates: Official report* (24 juli 1972, vol. 841, col. 1327) [Online] < <https://hansard.parliament.uk/Commons/1972-07-24/debates/dec7865b-9f56-48c8-890c-19fcc4a9a236/NorthernIreland?highlight=bogside-contribution-8c0ca5e5-3234-4d7a-9680-116209d89798> > [geraadpleegd op 26-11-2020].

⁵⁰ Maurice Blessing, ‘Noord-Iers activiste Bernadette Devlin: Een Castro in minirok’, *Historisch Nieuwsblad* (7-2008) < <https://www.historischnieuwsblad.nl/noord-iers-activiste-bernadette-devlin/> > [geraadpleegd op 5-12-2020].

⁵¹ *Hansard’s Parliamentary Debates: Official report* (1 februari 1972, vol. 830, col. 293).

In het debat net na Bloody Sunday kwam ook een andere groep naar voren die men als bedreigd zag: het Britse leger. In het debat na Bloody Friday kwam dit helemaal niet meer terug, waarschijnlijk doordat het leger een grotere rol speelde bij Bloody Sunday, omdat dit om een schietpartij en geëscaleerde demonstratie ging. Bij Bloody Friday ging het om een reeks explosies. In het debat na Bloody Sunday zei Lord Balniel, Conservatief politicus en minister van Defensie in 1972, dat het leger bij de gebeurtenissen van Bloody Sunday heeft gehandeld uit zelfverdediging en om hun bedreigde collega's te beschermen.⁵² Deze uitspraak, waarmee Balniel impliceerde dat het Britse leger uit noodweer had gehandeld, was voor Bernadette Devlin de reden om Reginald Maudling, minister van Binnenlandse Zaken van de Conservatieve partij, aan te vliegen en in zijn gezicht te slaan tijdens het debat, omdat Maudling deze uitspraak steunde.⁵³ Dit incident illustreerde goed de sfeer en toon van het debat: Het debat was erg verhit en de parlementsleden erg emotioneel.

Ook Ian Paisley nam het op voor het leger. Het Britse leger heeft volgens hem gedaan wat ze moesten op Bloody Sunday en het leger valt niks kwalijk te nemen. Paisley was leider van de Democratic Unionist Party (DUP) van 1971 tot 2004, parlements lid voor Antrim in Noord-Ierland en een protestantse religieus leider. Hij zei: "It is only right that someone should stand up and defend the Army".⁵⁴ Harold Wilson, oppositieleider van Labour, sloot zich hierbij aan en zei dat het Britse leger een last moet dragen omdat zij het beleid uit het Huis moeten bewaken en uitvoeren. Hij verweet het Huis ook dat zij hier verantwoordelijkheid voor moeten nemen en niet zomaar de schuld moeten afschuiven op het leger.⁵⁵ James Chichester-Clark, parlements lid voor Londonderry in Noord-Ierland en leider van de Ulster Unionist Party tussen 1969 en 1971,⁵⁶ deelde deze mening en zei: "We need an assurance that our troops will not be inhibited in defending themselves and law-abiding citizens."⁵⁷ Chichester-Clark liet hiermee zien dat hij onzeker was over de bedoelingen van het Britse leger en wilde dat het leger hier zich duidelijk over zou uitspreken.

⁵² *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (1 februari 1972, vol. 830, col. 276).

⁵³ English, *Armed struggle*, 151; Mulholland, *Northern Ireland*, 34.

⁵⁴ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (1 februari 1972, vol. 830, col. 302).

⁵⁵ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (1 februari 1972, vol. 830, cols. 316-317).

⁵⁶ *The Daily Telegraph*, 'Lord Moyola' (versie 27 april 2006) <

<https://web.archive.org/web/20060427025753/http://www.telegraph.co.uk/news/main.jhtml?xml=%2Fnews%2F2002%2F05%2F20%2Fdb2001.xml> > [geraadpleegd op 2-12-2020].

⁵⁷ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (1 februari 1972, vol. 830, cols. 285-287).

In de literatuur komt het leger terug als bedreigde groep bij historicus John Lee. Hij geeft aan dat het leger slachtoffer is geworden van het falen van de regering in Stormont en het hierdoor in Noord-Ierland moest blijven om een burgeroorlog te voorkomen.⁵⁸

Opvallend genoeg kwam naast de Noord-Ierse bevolking en het leger ook de rechtsstaat terug als hetgeen dat wordt bedreigd. Dit werd zowel impliciet als expliciet gezegd in de debatten. Reginald Maudling, de minister van Binnenlandse Zaken en daarmee verantwoordelijk voor het Britse beleid ten tijde van Bloody Sunday, noemde dit heel expliciet in het debat na Bloody Sunday. Hierin zei Maudling dat het leger alleen ingezet werd als de rechtsstaat werd bedreigd en dat Bloody Sunday een geval was waarbij dit nodig was.⁵⁹ De rechtsstaat stond onder druk en het Britse leger moest helpen om dit te herstellen.

Meer impliciet kwam de bedreiging van rechtsstaat terug in de zorgen over het onderzoek naar Bloody Sunday. Zo werden er door parlementsleden zorgen geuit over de veiligheid en betrouwbaarheid van getuigen in het onderzoek. James Chichester-Clark maakte zich zorgen over de intimidatie van deze getuigen.⁶⁰ Ook waren er zorgen over de onafhankelijkheid van het onderzoek en of de opperrechter wel onafhankelijk zijn werk kon doen. Deze zorgen werden geuit door parlementsleden Leo Abse (Labour-parlementslid voor Pontypool in Wales) en Jeremy Thorpe (liberaal parlementslid voor North Devon). Zij vreesden dat de opperrechter werd beïnvloed door woorden van Lord Balniel, de minister van Defensie.⁶¹ Volgens Abse en Thorpe bracht dit de onafhankelijkheid van de rechtsstaat in gevaar.

Er zijn parallellen te trekken tussen de situatie in Noord-Ierland met de IRA en die in Duitsland met de Rote Armee Fraktion (RAF) rond deze periode. In Duitsland zagen linkse politici het optreden van de regering in de strijd tegen het terrorisme als een gevaar voor de openbare orde en democratie. Rechtse politici waren juist bang dat Duitsland teruggebracht zou worden naar een zwakke en labiele democratie, zoals in de tijd van de Weimarrepubliek.⁶² Ook in de Britse debatten komen politici van Labour en de liberale partij naar voren als degenen die zich uitspraken voor bescherming van de rechtsstaat. Daarnaast sprak ook

⁵⁸ John Lee, *Ireland, 1912-1985* (Cambridge, 1989), 433.

⁵⁹ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (1 februari 1972, vol. 830, cols. 324-325).

⁶⁰ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (1 februari 1972, vol. 830, col. 286).

⁶¹ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (1 februari 1972, vol. 830, cols. 271-272).

⁶² De Graaf, *Theater van de angst*, 64, 69.

Conservatief politicus Maudling zich uit over de bedreiging van de rechtsstaat en ging de teruggang naar Weimar niet op voor Noord-Ierland.

Wat de Graaf verder naar voren brengt is dat het debat in Duitsland over contraterrorisme vooral draaide om het 'te weinig aan democratie'. Er werd door Duitse politici kritiek geuit op vergaande wetten en dit werd gedaan als hoeders van de republiek en de burgerlijke vrijheid.⁶³ Deze punten kwamen ook terug in analyse van de dreigingspercepties van de Britse parlementsleden. Dit kan een interessant punt zijn voor vervolgonderzoek waarbij een vergelijking wordt gemaakt tussen de IRA en de RAF.

Dus, uit bovenstaande analyse blijkt dat het Britse parlement de volgende actoren in meer of mindere mate als bedreigd heeft geïdentificeerd: dit was de bevolking van Noord-Ierland, soms nog opgesplitst in protestanten of katholieken en het Britse leger. Naast groepen die als bedreigd werden gezien kwam ook de rechtsstaat terug als hetgeen wat werd bedreigd.

Om de dreigingsperceptie van de parlementsleden te vormen, is het niet alleen van belang te analyseren wat er bedreigd werd, maar ook wat zij als bedreiging zagen. De belangrijkste dreiging die in de debatten naar voren komt was de IRA. In het debat na Bloody Sunday benoemde de minister van Defensie, Lord Balniel, dit veelvuldig. Zo zei hij bijvoorbeeld: "We must also recognise that the I.R.A. is waging a war, not only of bullets and bombs but of words."⁶⁴ Balniel sprak over de IRA in termen van oorlog en over de verandering in de strategie van de IRA en de propaganda die zij gebruikte. Volgens Balniel richtte de IRA zich nu op de makkelijkere doelen, zoals de politie, of zocht de IRA leden van het Ulster Defence Regiment in hun huis op. Het Ulster Defence Regiment was een onderdeel van het Britse leger dat tijdens de 'Troubles' in Noord-Ierland was gestationeerd om de RUC te helpen.⁶⁵ Ook gaf Balniel aan dat de IRA mensen als schild gebruikte en dat zij de burgerrechtenmarsen aangreep als gelegenheid om onrust te creëren⁶⁶. Dit maakte het voor het leger lastiger om de situatie onder controle te houden. Deze uitspraken van Balniel over de strategie van het IRA-geweld sluiten aan bij wat politicoloog Peter Joyce zegt over de tactieken van de IRA. Joyce beschrijft het gebruik van geweld door de IRA waarbij geen enkel

⁶³ De Graaf, *Theater van de angst*, 69.

⁶⁴ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (1 februari 1972, vol. 830, col. 270).

⁶⁵ Joyce, *The policing of protest*, 252.

⁶⁶ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (1 februari 1972, vol. 830, col. 273).

onderscheid werd gemaakt tussen de doelwitten en wat aangeeft dat de IRA operaties van de staat wilden onthoofden, door bijvoorbeeld het leger en leden van de RUC aan te vallen.⁶⁷ Ook Tim Pat Coogan beschrijft dit. Coogan stelt dat de IRA de staat onbestuurbaar wilde maken, zodat het Britse leger zich zou terugtrekken. Het is niet gelukt om het leger weg te sturen, maar de acties van de IRA hebben de Britse staat veel geld gekost.⁶⁸

Ook William Whitelaw zag de IRA als grootste vorm van dreiging in het debat na Bloody Friday. Whitelaw, minister voor Noord-Ierland, uitte harde taal over de PIRA: "It has degraded the human race, and it must now be clear to all that its sole objective is to promote its aims by violence and by violence alone."⁶⁹ Ook noemde hij het vernietigen van het vermogen van de PIRA om de wereld te terroriseren als belangrijk doel van het Britse beleid tegen de PIRA.⁷⁰ Whitelaw wilde dus met harde hand optreden tegen de PIRA. Reginald Paget (Labour-parlementslid voor Northampton) was het eens met vernietiging van de PIRA en zag dit ook als belangrijk doel voor de Britse overheid. Hij maakte hierbij een opvallende vergelijking: Paget vergeleek het Britse beleid met betrekking tot de IRA namelijk met de appeasementpolitiek van de geallieerde leiders ten tijde van de opmars van Hitler. Volgens Paget moest vernietiging van de IRA de belangrijkste prioriteit zijn en gaf Groot-Brittannië te veel toe aan de IRA onder het mom van bemiddeling ('conciliation') en dit was gevaarlijk.⁷¹ De uitspraken van Whitelaw en Paget geven de hardheid en felheid ten opzichte van de IRA in de jaren zeventig en tachtig weer.

Een andere belangrijke dreiging waarover wordt gesproken was het Britse leger. In het debat na Bloody Sunday kwam de angst voor het Britse leger duidelijk naar voren. Dat is opvallend, omdat het Britse leger ook door een aantal parlementsliden werd gezien als groep die bedreigd werd. Bernadette Devlin beschreef de acties van het Britse leger tijdens Bloody Sunday en zei dat er niet is geschoten op het Britse leger tijdens de mars. Volgens Devlin was het Britse leger dus zelf begonnen met schieten op de deelnemers van de mars. Devlin stond zelf tussen de mensen tijdens de mars.⁷² Ook Gerard Fitt, parlementslid van de Social Democratic Labour Party (SDLP) voor West Belfast, zag het Britse leger als de dreiging

⁶⁷ Joyce, *The policing of protest*, 262-263.

⁶⁸ Tim Pat Coogan, *The I.R.A.* (Londen, 2000), 375-376.

⁶⁹ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (24 juli 1972, vol. 841, col. 1327).

⁷⁰ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (24 juli 1972, vol. 841, col. 1327).

⁷¹ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (24 juli 1972, vol. 841, cols. 1368-1370).

⁷² *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (1 februari 1972, vol. 830, col. 295).

en zei: “If I condemn the violence of anyone in Northern Ireland I must condemn the violence of the British Army that was meted out to the Irish people in the City of Derry last Sunday.”⁷³ Fitt ging door en gaf aan dat onschuldige burgers in hun rug zijn geschoten door het Britse leger, en stelde dat het Britse leger niet meer welkom is in Londonderry, Belfast of andere plekken in Noord-Ierland omdat zij een, volgens Fitt, corrupte unionistische regering hebben gesteund.⁷⁴

Over de vraag wie de schuldige was in de tragische gebeurtenissen van Bloody Sunday zijn twee kampen ontstaan. Deze twee kampen zijn ook terug te zien in bovenstaande analyse. Enerzijds zei een deel van de parlementariërs dat het niet de schuld was van het leger, maar dat zij reageerden omdat er op hen geschoten werd. Anderzijds zei een ander deel van de parlementsleden dat het leger heel goed wist waar het mee bezig was en gericht heeft geschoten. Deze tweedeling komt terug in de analyse van Bloody Sunday door politicoloog Niall O Dochartaigh. Hij zegt hierin dat bij Bloody Sunday het belangrijker is om het besluitvormingsproces achter de gebeurtenissen te begrijpen, dan om het precieze dreigingsniveau van die dag te kennen.⁷⁵ Hiermee geeft O Dochartaigh ook meteen kritiek op het onderzoek dat is ingesteld na Bloody Sunday. Hij geeft aan dat er in het onderzoek gefocust zou moeten worden op de acties van politieke en militaire besluitvormers, in plaats van de acties van de soldaten.⁷⁶ Bloody Sunday was een belangrijk punt in de relaties tussen de verschillende groeperingen. Volgens historicus en politicoloog Richard English heeft Bloody Sunday de al bestaande breuklijnen versterkt en heeft het ervoor gezorgd dat een goede oplossing uit het zicht verdween.⁷⁷

Het Britse leger als dreiging kwam in het tweede debat, na Bloody Friday in juli 1972, niet terug. Dit valt te verklaren doordat Bloody Friday geen directe confrontatie was tussen het Britse leger en een andere groep.

Naast dat parlementsleden de IRA en het Britse leger als dreigingen zagen, kwamen er nog een aantal opvallende dreigingen naar boven in beide debatten. Zo zag Michael Stewart, parlements lid van Labour voor Fulham, de bevolking van Noord-Ierland als dreiging

⁷³ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (1 februari 1972, vol. 830, col. 310).

⁷⁴ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (1 februari 1972, vol. 830, col. 311).

⁷⁵ Niall O Dochartaigh, 'Bloody Sunday: Error or design?', *Contemporary British History* 24:1 (2010), 89-108, alhier 91-92.

⁷⁶ O Dochartaigh, 'Bloody Sunday', 90.

⁷⁷ English, *Armed struggle*, 153.

in het debat na Bloody Sunday. Stewart vond de bevolking gevaarlijk omdat zij geen vertrouwen meer had in de grondwettelijke basis van Noord-Ierland (en ook niet in de regering in Stormont) en zich hierdoor niet meer verplicht voelde om de vrede te bewaren en bijvoorbeeld het leger te helpen om de IRA te bestrijden.⁷⁸ De Stormont-regering was een trauma voor de katholieke bevolking geweest en de katholieken wilden nooit meer in deze positie terecht komen en zo worden behandeld als tijdens de periode van direct bestuur, zo zeggen ook historici John Ruane en Jennifer Todd.⁷⁹

Een andere dreiging die uit de analyse blijkt zijn de media. Dit kwam voort uit de irritatie over het romantiseren van de republikeinse beweging van John Mendelson (Labour-parlementariër voor Penistone). In het debat na Bloody Friday ergerde hij zich duidelijk aan de media en het beeld dat zij neerzetten van de IRA. Hij wilde dat mediabedrijven het publiek duidelijk maken dat de IRA een groep criminele gangsters waren en niet konden worden gezien als politiek leiders.⁸⁰

Ook kwamen de Ulster unionisten als dreiging terug in het debat na Bloody Friday. Hierin sprak Merlyn Rees zijn zorgen uit over de Ulster Defence Association (UDA). De UDA was een overkoepelende organisatie voor loyalistische groeperingen.⁸¹ Zij hadden aangegeven zelf aanvallen te willen uitvoeren om de PIRA te kunnen elimineren. Rees was bang dat zij het recht in eigen hand zouden nemen en hoopte dat zij hierop zouden worden aangesproken door de veiligheidstroepen. Een confrontatie mocht niet plaatsvinden.⁸² Ook Frank McManus (Unity-parlementslid⁸³ voor Fermanagh en South Tyrone in Noord-Ierland) zag de dreiging in de hoek van de unionisten. Het probleem volgens McManus was de unionistische machtsstructuur en dat de unionisten zich nooit zouden overgeven en de katholieken klein zouden houden. Zolang zij de steun hadden van de Britse regering zou er geen verandering in Noord-Ierland worden geduld volgens McManus.⁸⁴ Criminoloog Andrew Silke schrijft over eigenrichting door de unionisten/loyalisten. Hij geeft aan dat deze eigenrichting juist voor weerslag heeft gezorgd en de geloofwaardigheid van de

⁷⁸ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (1 februari 1972, vol. 830, cols. 304-305).

⁷⁹ Ruane en Todd, *The dynamics of conflict in Northern Ireland*, 148.

⁸⁰ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (24 juli 1972, vol. 841, col. 1360).

⁸¹ BBC, 'A history of the UDA' (versie 6 september 2011)

http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/northern_ireland/8442746.stm > [geraadpleegd op 14-12-2020].

⁸² *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (24 juli 1972, vol. 841, cols. 1333).

⁸³ Unity was een samenwerkingsverband tussen Noord-Ierse republikeinen, nationalisten en socialisten eind jaren zestig/begin jaren zeventig.

⁸⁴ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (24 juli 1972, vol. 841, col. 1379).

unionisten/loyalisten juist heeft beschadigd.⁸⁵ Er blijkt een gebrek van vertrouwen uit het feit dat de unionisten/loyalisten telkens nieuwe eigen organisaties oprichten. Zij hebben geen vertrouwen in de staat, de politie of de veiligheidsdiensten.⁸⁶

De belangrijkste dreigingen die de Britse parlementsleden zagen, waren voornamelijk de IRA en het Britse leger. Daarnaast kwamen de media, de Noord-Ierse bevolking en Ulster unionisten als afwijkende dreigingen, in mindere mate, naar voren.

Er blijken uit de analyse dus verschillende dreigingpercepties te bestaan onder de parlementsleden. Dat is logisch volgens historicus Constant Hijzen. Verschillen in dreigingspercepties zijn te verklaren doordat dreigingen intersubjectieve constructies zijn. Een dreigingsperceptie bestaat voor hem uit een zelfbeeld gecombineerd met opvattingen die iemand heeft over de nationale identiteit. Dit is bepalend voor welke gevaren en dreigingen men ziet in binnen- en buitenland.⁸⁷ Hijzens definitie van dreigingspercepties verklaart ook waarom er verschillen in dreigingspercepties bestaan. Zo benoemt Hijzen dat er een verschil in dreigingspercepties was tussen de militairen en de politie die samen met de veiligheidsdiensten werkte, omdat die beide groepen met verschillende dreigingen in aanraking kwamen.⁸⁸

⁸⁵ Andrew Silke, 'Ragged justice: Loyalist vigilantism in Northern Ireland', *Terrorism and Political Violence* 11:3 (1999), 1-31, alhier 3.

⁸⁶ Silke, 'Ragged justice', 4-5.

⁸⁷ Hijzen, *Vijandbeelden*, 30.

⁸⁸ *Ibidem*, 76.

Hoofdstuk 4: Contraterroristische maatregelen en democratieopvattingen

In hoofdstuk 4 wordt geanalyseerd hoe parlementsleden dachten over de contraterroristische maatregelen en wat dit zegt over hun democratieopvattingen.

De debatten die zijn bestudeerd zijn de Northern Ireland (Emergency Powers) Act uit 1973 en de Prevention of Terrorism (Temporary Provisions) Act uit 1974 besproken. Dit zijn noodwetten die steeds om de zes of twaalf maanden vernieuwd moesten worden. De debatten waren dan ook vaak in het kader van een vernieuwing van de bevoegdheden. Over deze verlenging werd steeds gedebatteerd en uiteindelijk gestemd.

Bij verlenging van de wetten werd er een onderzoekscommissie ingesteld die de wet met al haar onderdelen onderzocht en een rapport met adviezen uitbracht over deze onderdelen. Voorbeelden van deze commissies waren de commissie Diplock met het Diplock rapport, de commissie Jellicoe met het gelijknamige rapport en respectievelijk de commissies Bennett, Shackleton en Gardiner met gelijknamige onderzoeksrapporten.⁸⁹ Vooral op de Diplock commissie was nogal wat kritiek. In 1973 leverde Merlyn Rees, parlements lid van Labour, kritiek op de commissie en sprak hij zijn twijfels uit over het mandaat van de commissie. Ook vond hij het opmerkelijk dat de leden van de commissie amper in Noord-Ierland waren geweest om de situatie met eigen ogen te aanschouwen.⁹⁰ Hiermee wilde Rees aangeven dat de commissie niet geschikt was om de situatie in Noord-Ierland te onderzoeken en uitspraken te doen over de wet.

Het eerste debat dat is geanalyseerd, ging over de vraag of normale bevoegdheden voldoende waren en wanneer er dan speciale bevoegdheden ingezet moesten worden. Dit debat vond plaats op 17 april 1973 en had betrekking op de Northern Ireland (Emergency Provisions) Act.

In het tweede debat werd de lijst met verboden organisaties behandeld. Deze lijst was een onderdeel van de Northern Ireland (Emergency Provisions) Act. Op deze lijst stonden de

⁸⁹ Zie literatuur: C.P. Walker, 'The Jellicoe report on the Prevention of Terrorism (Temporary Provisions) Act 1976', *The Modern Law Review* 46:4 (1983), 484-492.

⁹⁰ House of Commons, *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (17 april 1973, vol. 855, col. 294) [Online] < [https://hansard.parliament.uk/Commons/1973-04-17/debates/69775e05-696b-44aa-856e-33c8d5ada1dc/NorthernIreland\(EmergencyProvisions\)Bill?highlight=northern%20ireland%20special%20powers#contribution-30e9a2de-c993-4d4e-aa81-b8544aa9ebce](https://hansard.parliament.uk/Commons/1973-04-17/debates/69775e05-696b-44aa-856e-33c8d5ada1dc/NorthernIreland(EmergencyProvisions)Bill?highlight=northern%20ireland%20special%20powers#contribution-30e9a2de-c993-4d4e-aa81-b8544aa9ebce) > [geraadpleegd op 11-2-2020].

Republikeinse clubs en de vraag was of Sinn Fein hier ook onder viel. In dat geval werd een politieke beweging verboden. Dit debat was op 14 mei 1973. De Republikeinse clubs werden, na stemming, verboden, maar hier werd Sinn Fein niet onder geschaard.⁹¹

In het derde debat draaide het om de verlenging van de Prevention of Terrorism Act. Minister van Binnenlandse Zaken van de Conservatieve partij, William Whitelaw, gaf het parlement uitleg over hoe de wet is gebruikt in de afgelopen twaalf maanden. Whitelaw zei zelf ook dat het een zekere inbreuk maakte op de burgerlijke vrijheden en was het ermee eens dat de wet moest worden ingezet, alleen als het echt noodzakelijk was.⁹² Dit debat vond plaats op 15 maart 1982.

In het vierde debat dat is geanalyseerd draaide het voornamelijk om de onderzoekscommissie onder leiding van Earl Jellicoe over de werking van de Prevention of Terrorism Act. Er was een rapport opgesteld door de commissie en zij hadden aanbevelingen gedaan, die het onnodig verlengen van de wet moesten voorkomen. Ook werd er opnieuw gekeken naar verlenging van de Prevention of Terrorism Act. Dit debat was op 7 maart 1983.

⁹³

Het vijfde debat had betrekking op de Northern Ireland (Emergency Provisions) Act en vond plaats op 26 juni 1975. Het debat ging over verlenging van deze wet waarbij dit zou gaan om een verlenging van zes maanden. Een commissie onder leiding van Lord Gardiner onderzocht de werking van de wet en heeft gekeken naar welke onderdelen noodzakelijk waren om effect te hebben tegen terrorisme en ontwijking.⁹⁴

Het laatste debat dat is geanalyseerd, is het debat van 2 juli 1979 over mogelijke verlenging van de Northern Ireland (Emergency Provisions) Act en werden ook de uitkomsten van de Diplock commissie besproken. Vooral op het instellen van de 'Diplock courts', de rechtbanken zonder jury's, kwam veel kritiek vanuit het parlement. Zo stelde

⁹¹ House of Commons, *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (14 mei 1973, vol. 856, col. 1175).

⁹² House of Commons, *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (15 maart 1982, vol. 20, col. 151) [Online] < <https://hansard.parliament.uk/Commons/1982-03-15/debates/c57b6cfa-24b4-4e65-96b2-46ca935a2f2e/PreventionOfTerrorism?highlight=birmingham%20bombing#contribution-cccd744d-906a-4e9e-befa-608147a01fdc> > [geraadpleegd op 15-2-2020].

⁹³ House of Commons, *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (7 maart 1983, vol. 38) [Online] < [https://hansard.parliament.uk/Commons/1983-03-07/debates/2ac11a5a-6002-425d-8332-6ccbca6c9830/PreventionOfTerrorism\(TemporaryProvisions\)Act1976](https://hansard.parliament.uk/Commons/1983-03-07/debates/2ac11a5a-6002-425d-8332-6ccbca6c9830/PreventionOfTerrorism(TemporaryProvisions)Act1976) > [geraadpleegd op 26-11- 2020].

⁹⁴ House of Commons, *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (26 juni 1975, vol. 894, col. 815) [Online] < [https://hansard.parliament.uk/Commons/1975-06-26/debates/230e19a9-c80f-4ec3-9f3b-ca71aa3067f4/NorthernIreland\(EmergencyPowers\)?highlight=northern ireland emergency provisions - contribution-bfbcd963-cbda-4143-9bd2-64d3dca65a37](https://hansard.parliament.uk/Commons/1975-06-26/debates/230e19a9-c80f-4ec3-9f3b-ca71aa3067f4/NorthernIreland(EmergencyPowers)?highlight=northern%20ireland%20emergency%20provisions%20contribution-bfbcd963-cbda-4143-9bd2-64d3dca65a37) > [geraadpleegd op 13-2-2020].

Joan Maynard, parlamentslid voor Labour, dat de Diplock courts zorgden voor een grotere kans op onrechtmatige veroordelingen en het risico van intimidatie van getuigen woog hier niet tegenop.⁹⁵ Dat was het belangrijkste argument dat werd aangedragen om de rechtbanken zonder jury's in te stellen.

In de geanalyseerde debatten kwamen drie belangrijke thema's naar voren. Ten eerste spraken de parlementariërs over de proportionaliteit van de maatregelen en de antiterrorismewetten. Hierin kwam de vraag naar voren of de (soms) ingrijpende maatregelen wel in verhouding stonden tot het gevaar waartegen het optrad.

Een ander belangrijk thema dat terugkwam in de debatten, is de burgerlijke vrijheid. Er is onder parlementsleden veel vrees over inperking van deze burgerlijke vrijheden.

Tot slot is er onder parlementsleden angst voor de bedreiging van de rechtsstaat. Dit kwam ook naar voren bij de analyse van dreigingspercepties in hoofdstuk 2, maar werd nu weer duidelijk. Men was bang dat de contraterroristische maatregelen een gevaar konden zijn voor de rechtsstaat doordat er bepaalde waarborgen of instituten werden aangepast of afgeschaft.

Proportionaliteit

Er bestond in de jaren zeventig en tachtig dus een levendig debat over contraterrorisme in het Britse parlement. Dit komt onder meer doordat kranten onderzoek deden naar de contraterroristische acties van de politie, stelt politicoloog Frank Foley. Volgens Foley waren de belangrijkste thema's in het debat proportionaliteit, veerkracht en vrijheid.⁹⁶ Discussies over proportionaliteit en vrijheid in relatie tot de contraterroristische maatregelen waren ook in de debatten in de jaren zeventig en tachtig duidelijk terug te zien.

In het debat op 17 april 1973 werd besproken onder welke omstandigheden de speciale bevoegdheden uit de wet ingezet konden worden en of normale bevoegdheden voldoende waren. Deze speciale bevoegdheden bestonden uit het arresteren van mensen die verdacht werden van terrorisme en de bevoegdheid van het leger om mensen te arresteren zonder

⁹⁵ House of Commons, *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (2 juli 1979, vol. 969, col. 985) [Online] < <https://hansard.parliament.uk/Commons/1979-07-02/debates/ebac183d-5348-4850-ab22-e64fc6fa3c59/NorthernIrelandAct1974?highlight=northern%20ireland%20special%20powers#contribution-8c304ad6-5b53-485c-9efd-6b86219d1803> > [geraadpleegd op 15-2-2020].

⁹⁶ Frank Foley, *Countering terrorism in Britain and France: Institutions, norms, and the shadow of the past* (Cambridge, 2013), 62-64.

geldige reden.⁹⁷ William Whitelaw verzekerde de parlementsleden in dit debat ervan dat er alleen speciale bevoegdheden zullen worden ingezet als het niet anders kan.⁹⁸ Als staatssecretaris voor Noord-Ierland moest hij in dit debat de andere parlementsleden zover krijgen dat ze weer voor verlenging van de wet zouden stemmen. Whitelaw gaf zelf ook toe dat er zaken in de wet staan die onverteerbaar zijn voor een democratische samenleving. Strenge maatregelen waren nodig volgens Whitelaw, omdat de mensen die geweld gebruikten om hun doelen te behalen, niet geïnteresseerd zijn in democratie of vrijheid.⁹⁹ Dit waren opvallende uitspraken van Whitelaw omdat het over het beleid van zijn eigen regering ging en dit liet zien dat er ook binnen de regering verdeeldheid was over de contraterroristische maatregelen.

Negen jaar later had William Whitelaw, die in 1979 minister van Binnenlandse Zaken was geworden, geen twijfels meer over de macht en de bevoegdheden in de wet. Hier noemde hij de macht van de Prevention of Terrorism Act noodzakelijk om het terrorisme aan het te pakken.¹⁰⁰

Roy Hattersley, Labour-parlementslid, kwam in dit debat terug als fervent tegenstander tegen verlenging van de wet. Zo zei Hattersley dat de Prevention of Terrorism Act alleen kan worden aangenomen als blijkt dat de wet essentieel is voor het behoud van vrede en veiligheid, maar dit is volgens hem nog helemaal niet duidelijk.¹⁰¹

Een van de onderzoekscommissies die verlenging van de Prevention of Terrorism Act heeft onderzocht, is de Jellicoe-commissie. Deze commissie deed aanbevelingen voor versterking van de wet en probeerde te voorkomen dat deze wet onnodig verlengd kon worden.¹⁰² De commissie zei dat speciale wetgeving nodig bleef zolang er een substantiële terroristische dreiging bleef bestaan. Whitelaw gebruikte in dit debat de woorden van Roy Jenkins, leider van de Social Democratic Party, en zegt: "In bringing forward these proposals I have tried to steer between two dangers, both of them real. The first is that we fail to take effective and practical steps which are available to us to deal as effectively as we can with terrorism. The second is that if we over-react we risk doing serious damage to our respect

⁹⁷ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (17 april 1973, vol. 855, col. 285).

⁹⁸ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (17 april 1973, vol. 855, cols. 276-277).

⁹⁹ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (17 april 1973, vol. 855, col. 290).

¹⁰⁰ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (15 maart 1982, vol. 20, col. 153).

¹⁰¹ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (7 maart 1983, vol. 38, col. 569).

¹⁰² *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (7 maart 1983, vol. 38, col. 565).

for human freedom and dignity. I believe that the course that I am proposing in very difficult circumstances steers us as safely as it reasonably can through these twin dangers".¹⁰³ Deze quote van Jenkins omschreef duidelijk de tweestrijd waarin parlementsleden zich bevonden als het ging om het aannemen en creëren van contraterroristische maatregelen.

Wat Jenkins omschreef, lijkt op wat Beatrice de Graaf als de dreigingsspiraal ziet. Een dreigingsspiraal is wanneer misdaden en andere bedreigingen van veiligheid, reacties uitlokken die nieuwe gevaren teweegbrengen, zoals bijvoorbeeld de inperking van burgerlijke vrijheden en inbreuken op wat men rechtvaardig acht. Die reacties kunnen dan weer onbedoeld tot nieuwe bedreigingen leiden en zo ontstaat een dreigingsspiraal. Hierbij wordt het doel van een ideale mix tussen veiligheid, vrijheid en rechtvaardigheid steeds weer voorbijgestreefd. De bestrijding van terrorisme versnelt deze dreigingsspiraal.¹⁰⁴

Peter Joyce beschrijft deze dreigingsspiraal ook, maar noemt ook de invloed van dreigingspercepties hierbij. Bestrijding van terrorisme is riskant voor democratische systemen, omdat er een vicieuze cirkel kan ontstaan: er is een dreiging van terrorisme en van daaruit ontwikkelt zich een perceptie. Deze perceptie heeft invloed op besluitvormingsproces van een staat en op basis van deze perceptie wordt beleid geïmplementeerd. Hierdoor krijg je een reactie van degenen die het geweld gebruiken (degenen die de dreiging zijn) en begint de cirkel opnieuw.¹⁰⁵

Om deze dreigingsspiraal of vicieuze cirkel te voorkomen, was bescherming tegen onnodige verlenging van de contraterroristische wetten noodzakelijk. Whitelaw sprak over de Prevention of Terrorism Act toen hij zei dat hij blij was met de aanbevelingen van het Jellicoe rapport tegen het onnodig verlengen van de wet. Er moest een grondige herevaluatie komen van de wet door het parlement, die maar maximaal vijf jaar geldig is, naast de debatten over periodieke of jaarlijkse vernieuwing. Dit was bedoeld als bescherming tegen onnodige verlenging van de wet.¹⁰⁶

Graham Tope, liberaal-democraat, noemde in het debat in 1973 de Northern Ireland (Emergency Provisions) Act niet-proportioneel. Veel delen van de wet gingen veel verder dan noodzakelijk was, vond Tope. Een voorbeeld dat hij noemde, is de lijst van verboden

¹⁰³ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (7 maart 1983, vol. 38, col. 567).

¹⁰⁴ De Graaf, *Theater van de angst*, 189-190.

¹⁰⁵ Joyce, *The policing of protest*, 272.

¹⁰⁶ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (7 maart 1983, vol. 38, cols. 564-567).

organisaties. Op deze lijst stonden organisaties die, volgens de Britse overheid, gelieerd waren aan de IRA. Volgens Tope was het veel logischer om de specifieke activiteiten van die organisaties te verbieden in plaats van de organisaties zelf.¹⁰⁷ Zo konden er, volgens David Howell die de staatsminister voor Noord-Ierland was, een aantal leden van Sinn Fein zijn die geweld propageerden, maar dan zou niet de hele organisatie verboden moeten worden.¹⁰⁸

Reginald Freeson, Labourpoliticus, was erg kritisch op verlenging van de Prevention of Terrorism Act. Hij vroeg zich in het debat in 1982 af of er echt geen andere mogelijkheden zijn om hetzelfde resultaat te krijgen. Volgens Freeson was het doel van de regering om bewijs en argumenten te geven waarom de wet verlengd zou moeten worden. Freeson stemde in dit debat uiteraard tegen verlenging van de wet.¹⁰⁹ In het debat in 1983 sprak Freeson zich wederom uit over de Prevention of Terrorism Act. Hij gaf aan dat uit de cijfers niet bleek dat de wet noodzakelijk was.

Een aantal parlementariërs waren van mening dat de Prevention of Terrorism Act juist wel proportioneel was. Zij stelden het niet aannemen van de vernieuwing van de wet, gelijk aan het steunen van de terroristen. Dit punt kwam onder andere van Conservatief politicus Ivan Lawrence. Lawrence was het er wel mee eens dat er gedegen onderzoek nodig was naar de bevoegdheden. Dat was, volgens hem, al gedaan door de commissies van Shackleton en Jellicoe.¹¹⁰

Naast dat men bang was voor de verregaande bevoegdheden van de wet, was er ook angst dat bepaalde bewindspersonen door de wet te veel macht konden krijgen. Gerard Fitt sprak zich hierover uit. Hij was bang dat de staatssecretaris voor Noord-Ierland door de wet te veel macht zou krijgen en dat deze staatssecretaris deze macht kon gebruiken zonder het Lagerhuis te raadplegen.¹¹¹

Burgerlijke vrijheden

Zoals al eerder genoemd was de Labour-parlementarier, Roy Hattersley een felle tegenstander van verlenging van de Prevention of Terrorism Act. Hattersley zag de wet als grove aantasting en erosie van de burgerlijke vrijheden. Hij was bang voor een glijdende

¹⁰⁷ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (17 april 1973, vol. 855, col. 322).

¹⁰⁸ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (14 mei 1973, vol. 856, col. 1174).

¹⁰⁹ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (15 maart 1982, vol. 20, cols. 153, 165).

¹¹⁰ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (7 maart 1983, vol. 38, cols. 610-611).

¹¹¹ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (26 juni 1975, vol. 894, col. 830).

schaal waarbij steeds meer vrijheden ingeperkt zouden worden en zei dat het Huis (House of Commons) deze vrijheden zou moeten beschermen, maar dat liet ze volgens hem na.¹¹² Hattersley herhaalde wat hij een jaar eerder, in 1981, heeft gezegd, en zei dat elke politicus van zowel de regering als de oppositie grote zorgen heeft geuit over de inbreuk op burgerlijke vrijheden. Zelfs de minister van Binnenlandse Zaken sprak over een 'considerable erosion of civil liberties'.¹¹³

Hattersley sprak zich ook in andere debatten uit over de aantasting van burgerlijke vrijheden. Hij sprak in 1983 zijn bewondering uit voor het werk van de commissie Jellicoe maar zei dat zij aan de verkeerde kant van de balans tussen vrijheid en bescherming stonden. Hattersley bedoelde hiermee dat zij voor de inperking van vrijheid waren, ten behoeve van bescherming. Hij noemde hier nogmaals dat de minister van Binnenlandse Zaken zelf had gezegd dat de wet inbreuk maakte op de burgerlijke vrijheden. In het uiterste geval kon de wet voor Hattersley worden aangenomen, als er een duidelijke noodzaak voor was. Die noodzaak was voor hem, in 1983 onduidelijk.¹¹⁴ Voor Hattersley was de inperking van vrijheden een belangrijk punt en hij probeerde in de debatten een duidelijk tegengeluid te laten horen zodat de burgerlijke vrijheden intact konden blijven.

Kevin McNamara (Labourparlementariër voor Kingston-upon-Hull) stond wel aan de kant van de commissie Jellicoe. Hij zei dat het goed was dat Jellicoe de inbreuken op de burgerlijke vrijheden niet accepteerde en zich hierover uitsprak. Daarnaast was hij van mening dat de huidige wet een deel van de samenleving discrimineerde. Hij noemde de wet fout, irrelevant, niet-effectief en een bedreiging van de burgerlijke vrijheden.¹¹⁵

Volgens Anthony Nelson, Conservatief parlamentslid voor Chichester, betekenen burgerlijke vrijheden verschillende dingen bij verschillende mensen. Iedereen vulde dat begrip anders in. Volgens Nelson zat het goed met de burgerlijke vrijheden in de wet.¹¹⁶ Hij herkende zich totaal niet in de kritiek die werd gegeven door andere parlementariërs, zoals bijvoorbeeld door Hattersley en McNamara.

In hetzelfde debat gaf de onderminister voor Binnenlandse Zaken, David Waddington, toe dat er goed moet worden gekeken naar de inbreuken op de burgerlijke

¹¹² *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (15 maart 1982, vol. 20, cols. 154-157).

¹¹³ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (15 maart 1982, vol. 20, col. 157).

¹¹⁴ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (7 maart 1983, vol. 38, col. 569).

¹¹⁵ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (7 maart 1983, vol. 38, col. 606).

¹¹⁶ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (7 maart 1983, vol. 38, col. 620).

vrijheden. Zo moesten sommige vrijheden en individuele rechten worden beknot om meer fundamentele rechten te beschermen, stelde Waddington.¹¹⁷

De beperking van vrijheden is een punt dat vaak terugkomt bij parlementsleden in hoe zij dachten over de contraterroristische maatregelen en dit laat zien dat burgerlijke vrijheden een belangrijk onderdeel van de democratieopvattingen van parlementsleden zijn. Ook Bernadette Devlin noemde dit als belangrijkste bezwaar tegen de wet. Zij stelde dat de instelling van de wet zou leiden tot een uitholling van burgerlijke vrijheden en tradities.¹¹⁸ Volgens Devlin moest een wet zorgen voor bescherming van de maatschappij en individuen, maar nu was bescherming van de rechters en het veiligstellen van veroordelingen het belangrijkste.¹¹⁹

Stanley McMaster, parlements lid voor de Ulster unionistische partij voor Belfast, East, reageerde op haar uitspraken door cijfers van gedode mensen te noemen die de effectiviteit van de wet zouden laten zien. Devlin is niet overtuigd, omdat een groot deel van de mensen die gedood zijn, slachtoffer zijn geworden van het Britse leger en dat de slachtoffers, volgens haar, niet per se daders of schuldige personen waren.¹²⁰ Voor McMaster was de uitholling van burgerlijke vrijheden gerechtvaardigd omdat de wet effectief blijkt te zijn, zo laat hij zien.

James Wellbeloved, Labour-parlements lid voor Erith en Crayford, zei dat de Britse bevolking nooit om toestemming of raadgeving is gevraagd over de toekomst van Noord-Ierland als deel van het Verenigd Koninkrijk. Ook gingen de acties in Noord-Ierland door zonder toestemming van het Ierse en Noord-Ierse volk.¹²¹ De instemming in de politiek werd het Ierse en Noord-Ierse volk hiermee ontzegd.

Elwyn Jones, Labourparlements lid voor West Ham, South, gaf aan dat de vraag was of de uitvoerders in Noord-Ierland hun macht hadden misbruikt als het gaat om de Northern Ireland (Emergency Provisions) Act, ten koste van de bevolking en burgerrechten en vrijheden, of dat de regering overdreven reageerde in een noodsituatie.¹²²

¹¹⁷ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (7 maart 1983, vol. 38, col. 633).

¹¹⁸ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (17 april 1973, vol. 855, col. 305).

¹¹⁹ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (17 april 1973, vol. 855, col. 305).

¹²⁰ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (17 april 1973, vol. 855, cols. 308-310).

¹²¹ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (17 april 1973, vol. 855, col. 368).

¹²² *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (17 april 1973, vol. 855, col. 369).

De vraag over machtsmisbruik van de uitvoerende krachten van Elwyn Jones is relevant bij het punt dat de Noord-Ierse historica Sabine Wichert maakt. Wichert beschrijft de onduidelijkheid voor het Britse leger in Noord-Ierland, dat is ontstaan door het vage Britse beleid met betrekking tot Noord-Ierland, in de jaren zeventig. Het beleid was gestoeld op gematigdheid en politieke compromissen en dit bracht meer vrijheid voor het Britse leger in Noord-Ierland. Alleen, als het leger zich milder opstelde, gaf het de IRA de kans om te groeien en groeide daarmee de steun voor de katholieke extremisten.¹²³ Hiermee was het Britse leger in een lastig parket gebracht. De onduidelijkheid van de taken van het leger zorgde voor vragen en twijfels over het mandaat dat ze hadden.

Een grote aantasting van de burgerlijke vrijheden vond Robert Parry (Labourparlementariër voor Liverpool Scotland Exchange) de aantasting van de privacy van de mensen die zijn vastgezet en daarna zijn vrijgesproken van een misdaad of misdrijf. Hun persoonlijke details, foto's en vingerafdrukken werden bewaard in politiedossiers. Dit zorgde volgens Parry voor een gevoel van onveiligheid onder deze mensen en gaf hun het gevoel toch schuldig te zijn geweest.¹²⁴

Conservatieve politicus Michael McNair-Wilson sprak zijn angst uit over de erosie van burgerlijke vrijheden in de Northern Ireland (Emergency Provisions) Act. Hij wilde dat er goed in de gaten werd gehouden of de wet de burgerlijke vrijheden en mensenrechten aantast. Het enige doel van de wetgeving moest zijn om omstandigheden te scheppen waarin de IRA niet meer zou kunnen gedijen.¹²⁵

Deze beperking van vrijheden is een van de grote risico's voor democratische landen bij het voeren van een contraterroristisch beleid, zegt ook politicoloog Peter Joyce. De landen moeten een balans proberen te vinden tussen veiligheid van de staat en de burgers met hun fundamentele vrijheden.¹²⁶ Deze balans roept veel vragen op en zorgt voor een discussie over wat er zwaarder weegt: vrijheid of veiligheid?

¹²³ Wichert, *Northern Ireland*, 145-146.

¹²⁴ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (15 maart 1982, vol. 20, col. 163).

¹²⁵ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (2 juli 1979, vol. 969, cols. 983-984).

¹²⁶ Joyce, *The policing of protest*, 271-272.

Rechtsstaat

Whitelaw zei dat er zaken in de wet (de Northern Ireland Emergency Provisions Act) staan die onsmakelijk zijn in een democratische maatschappij, maar diegene die hun doelen willen behalen door geweld zijn niet geïnteresseerd in democratie of vrijheid.¹²⁷ Met deze uitspraak gaf Whitelaw aan dat hij het geoorloofd vond om niet altijd de regels van de rechtsstaat te volgen, als degenen tegen wie je optreedt, dat ook niet doen.

David Boyce maakt in zijn boek duidelijk dat de Britse politici geen hoge pet op hadden van de democratische situatie in Noord-Ierland. De Britse media en Britse politici zagen hun taak in de crisis in Noord-Ierland als volgt: “[...] they were rectifying defects in a part of the United Kingdom where British standards of democracy and the British idea of civil society had not so far prevailed”.¹²⁸

Wat de IRA hielp in haar populariteit waren extreme ideeën over Noord-Ierland die Britse politici erop na hielden. Zo werd Noord-Ierland gezien als laatste kolonie van het Britse rijk, maar ook als eerste zet in een poging om het kapitalisme omver te werpen. Sinn Féin en de IRA gebruikte dit in hun propaganda door het conflict te framen als een derdewereldland dat streed tegen de imperialistische machten.¹²⁹

Een uitspraak van Merlyn Rees liet goed zien waar de prioriteiten van de Britse politici lagen, als het ging om Noord-Ierland. Rees zei dat hij bang was dat de onrust zou uitbreiden naar Engeland.¹³⁰

Vanuit het parlement kwam onder meer veel kritiek op de toelaatbaarheid van verklaringen. Rechters lieten veel toen en rekten de grenzen van bijvoorbeeld marteling flink op, zei Devlin. Devlin bekritiseerde ook de commissie Diplock en zei dat deze ‘conviction-oriented’ was. Er werd, volgens haar, gewerkt met het idee dat de bevolking van Noord-Ierland schuldig is. Devlin stelde dat deze wet een voorbeeld is van het gebrek aan democratische wetten in het Verenigd Koninkrijk en zei dat de rechtsstaat niets zegt als deze wordt aangepast om tot meer veroordelingen te komen.¹³¹ Naast Devlin sprak ook Gerard

¹²⁷ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (17 april 1973, vol. 855, col. 290).

¹²⁸ Boyce, *The Irish question*, 111.

¹²⁹ Boyce, *The Irish question*, 124.

¹³⁰ Boyce, *The Irish question*, 122.

¹³¹ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (17 april 1973, vol. 855, cols. 306-307).

Fitt zijn angst uit over het voortbestaan van de rechtsstaat in het Verenigd Koninkrijk. Ook hij zag de commissie Diplock als veroordelingsgericht.¹³²

Een van die aanpassingen die werd gedaan aan het rechtssysteem, was het afschaffen van de juryrechtspraak. Dit zag Edward Gardner, Conservatief politicus, als een van de wortels van vrijheid en een van de meest waardevolle privileges uit de Britse democratie.¹³³ De democratie was niet volledig zonder deze juryrechtspraak.

Ook sprak Freeson zich uit over de uitsluitingsbevelen die deel van de wet waren. Hierbij konden burgers van het ene deel van het Verenigd Koninkrijk worden uitgezet naar een ander deel. Dit proces gebeurde zonder toezicht van rechtbanken, maar stond onder direct gezag van een minister.¹³⁴ Deze maatregel kon nooit proportioneel zijn, omdat dit een volledig illegale maatregel is, die de rechterlijke macht buitenspel zet.

Veel parlementsleden kwamen door de Prevention of Terrorism Act in een dilemma terecht: enerzijds wilde men de bevolking beschermen, anderzijds moest de rechtsstaat behouden worden. Dit zag Edward Lyons, Labourpoliticus, ook.¹³⁵

Volgens David Boyce handelde de Britse regering als rechter en jury als het ging om het gedrag van het leger, bij bijvoorbeeld internering en de gebeurtenissen rondom Bloody Sunday.¹³⁶ Er werd geen goed onafhankelijk onderzoek ingesteld en het Britse leger werd in bescherming genomen. De Britten zagen het leger namelijk als 'neutral peace-keeping force' en als de waarborger van burgerlijke vrijheden.¹³⁷

Naast zorgen over de uitgebreide bevoegdheden van de regering in de antiterrorismewetten, spraken parlementsleden zich er ook positief over uit. Philip Goodhart, Conservatief politicus, noemde de wet nuttig in het verkrijgen van informatie die terroristische aanslagen heeft voorkomen en nuttig om bewijs te verzamelen. Goodhart noemde het handig om mensen te kunnen oproepen voor een verhoor, zonder goede reden, want misschien leverde dit nog nuttige informatie op.¹³⁸

Gerard Fitt was sterk tegen de wet en de punten die Goodhart maakte. Fitt was tegen de wet omdat hij zelf was opgegroeid in Belfast, waar hij door wetgeving werd beperkt in

¹³² *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (17 april 1973, vol. 855, col. 328).

¹³³ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (17 april 1973, vol. 855, col. 333).

¹³⁴ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (7 maart 1983, vol. 38, col. 588).

¹³⁵ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (15 maart 1982, vol. 20, col. 164).

¹³⁶ Boyce, *The Irish question*, 117.

¹³⁷ Boyce, *The Irish question*, 115.

¹³⁸ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (7 maart 1983, vol. 38, cols. 578-579).

zijn vrijheden. Hij was bang dat het Verenigd Koninkrijk in een politiestaat veranderde, omdat er steeds kleine aanpassingen aan de wet werden gedaan en de bevoegdheden werden vergroot.¹³⁹

Ook McNamara ageerde tegen de punten van Goodhart. McNamara stelde dat er altijd een redelijke verdenking nodig is om een onderzoek te starten of om iemand te verhoren. Dit is de basis van de wet. Conservatief politicus Ivor Stanbrook vroeg zich in het debat in 1983 af of McNamara, als Labourpoliticus, het nut niet ziet van een onderzoek starten of een verhoor houden zonder redelijke verdenking. Het leverde, volgens Stanbrook, veelal bruikbare informatie op die vaak een arrestatie achteraf rechtvaardigde. Stanbrook vroeg zich af hoe Labour dit punt precies zag. Stonden zij aan de kant van de IRA of wilden zij de politie helpen?¹⁴⁰

Deze discussie tussen McNamara en Stanbrook illustreerde goed wat de verschillen tussen de Conservatieve partij en Labour waren. Deze partijen stonden veelal tegenover elkaar in de debatten over de antiterrorismewetgeving.

Volgens Boyce hebben de Conservatieven een grote rol gespeeld in het ontstaan van de Ulster crisis, zelfs toen ze in de oppositie zaten. Zo zei Harold Wilson spottend dat ze niks in het bijzonder deden en dat deden ze erg goed. Toen de Conservatieven in de regering zaten, werden ze onder druk gezet door de Labour-oppositie om een Ierse dimensie te zien aan de crisis in Noord-Ierland en om Noord-Ierland niet te zien als integraal deel van Engeland, zoals een willekeurig graafschap.¹⁴¹

Het beleid rondom Noord-Ierland leek te gaan veranderen met de wisseling van de macht en de intrede van een Labour-regering in 1974. Al gauw zei Merlyn Rees, de staatssecretaris voor Noord-Ierland, dat hun beleid grotendeels gebaseerd zou zijn op dat van hun voorgangers. Ondanks dat het beleid van gematigdheid had gefaald, waren de Britten nog steeds op zoek naar een gematigde oplossing. De Conservatieve partij en Labour hadden zichzelf boven de strijdende partijen geplaatst.¹⁴²

Deze tactiek had grote politieke gevolgen voor de situatie in Noord-Ierland. Veiligheid was een thema dat ook met gematigdheid werd besproken (anders formuleren!) en dit

¹³⁹ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (7 maart 1983, vol. 38, cols. 593-595).

¹⁴⁰ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (7 maart 1983, vol. 38, col. 603).

¹⁴¹ Boyce, *The Irish question*, 118.

¹⁴² Boyce, *The Irish question*, 120.

zorgde ervoor dat de IRA het initiatief kon overnemen van het Britse leger. Dit was voor de IRA een teken dat hun terrorisme effectief was en zorgde voor prestige voor de IRA. Boyce spreekt van een gebrek aan richting en doelloosheid van het Britse beleid met betrekking tot Noord-Ierland in de jaren zeventig.¹⁴³ Ook Wichert onderkent de zoek naar compromissen in het Britse beleid. Tegelijkertijd, moest het geweldsniveau op een aanvaardbaar niveau worden gehouden.¹⁴⁴

Labour was zoekende naar beleid dat haar eigen linkerkant van de partij kon bekoren, na een desastreuze nederlaag in 1979. Vanaf 1981 werd daarom de leus “Unity by consent” geïntroduceerd. Dit was vooral gericht op nogmaals te kunnen regeren, in plaats van dat er goed was gekeken naar de Ierse situatie.¹⁴⁵ Deze vage leus kon een gevaarlijke invloed hebben op het beleid over Noord-Ierland.

De Labourpartij werd in het debat van 7 maart 1983 verweten dat ze toen ineens tegen de wet waren, terwijl ze in de voorgaande jaren altijd voor verlenging van de wet hebben gestemd. Gerard Fitt, van Social Democratic and Labour party (SDLP) snapte de ophef niet goed en was verbaasd dat de Labourpartij zo werd veroordeeld voor hun standpunt.¹⁴⁶ Het conservatieve parlementslid John Biggs-Davison stond kritischer tegenover de ommekeer van Labour. Volgens hem heeft, binnen de Labour, de extreme minderheid het van de verantwoordelijke meerderheid overgenomen.¹⁴⁷ Ook een ander conservatief parlementslid, Ivor Stanbrook, was niet te spreken over Labour. De standpunten van Labour waren onverantwoord en hierdoor probeerden ze van beide kanten iets mee te krijgen.¹⁴⁸

Joan Maynard, Labourpolitica, zei dat de Northern Ireland (Emergency Provisions) Act heeft gefaald. Het debat waarin ze sprak gaat over vernieuwing van de wet. Maynard stelde dat de wet niet effectief is geweest en tekort is geschoten. Ze sprak over het afschaffen van de juryrechtspraak en het toelaten van geschreven verklaringen van anonieme getuigen die in het bijzijn van de politie werden opgenomen. Ook konden getuigen niet aan een kruisverhoor worden onderworpen in de rechtszaal. Maynard vond dit een bespotting van gerechtigheid.¹⁴⁹ Volgens commissie Diplock was het afschaffen van juryrechtspraak

¹⁴³ Boyce, *The Irish question*, 121.

¹⁴⁴ Wichert, *Northern Ireland*, 169.

¹⁴⁵ Boyce, *The Irish question*, 124.

¹⁴⁶ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (7 maart 1983, vol. 38, col. 592).

¹⁴⁷ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (7 maart 1983, vol. 38, col. 598).

¹⁴⁸ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (7 maart 1983, vol. 38, cols. 602-603).

¹⁴⁹ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (2 juli 1979, vol. 969, cols. 984-985).

noodzakelijk, omdat de juryleden en getuigen konden worden geïntimideerd. Het risico op onrechtmatige rechtspraak was veel groter door de afschaffing van juryrechtspraak, zei Maynard.

Ook klonk er in de debatten kritiek op dat onschuldpresumptie niet meer als belangrijkste principe geldt in de rechtspraak. Merlyn Rees zei in het debat over verlenging uit 1973 namelijk dat het belangrijk is dat iemand onschuldig is tot het tegendeel is bewezen.¹⁵⁰ Dat was een belangrijke democratische waarde volgens Rees. De onschuldpresumptie kwam in gevaar doordat er een steeds langere periode werd toegestaan waarin mensen konden worden vastgezet zonder proces. Mensen die zijn opgepakt mogen in de wet ook tot 48 uur worden vastgehouden, plus vijf dagen langer als de staatssecretaris toestemming geeft. Dit strookt ook niet met het principe dat men onschuldig is tot het tegendeel is bewezen. Jim Marshall, Labourparlementslid voor Leicester, zei dat dit soort clausules in de wet de burgerlijke vrijheden ernstig eroderen.¹⁵¹

¹⁵⁰ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (17 april 1973, vol. 855, col. 295).

¹⁵¹ *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (7 maart 1983, vol. 38, col. 630).

Hoofdstuk 5: Conclusie

Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden zijn verschillende debatten bestudeerd om, allereerst de dreigingsperceptie van de parlementsleden te analyseren. Vervolgens zijn de democratieopvattingen van de parlementsleden geanalyseerd.

In de debatten die zijn bestudeerd in het derde hoofdstuk, is een duidelijke tweedeling te zien tussen wie de parlementsleden als bedreigde groep zagen. Enerzijds zag een groep parlementsleden de bevolking van Noord-Ierland als de bedreigde groep. Naar hen werd in de debatten vaak gerefereerd in termen van hun geloof, dus als protestanten en katholieken, of juist door sommige parlementsleden als een homogene groep, zonder onderscheid te maken op basis van hun geloof.

Anderzijds zag een ander deel van de parlementsleden het Britse leger als de bedreigde groep. Deze groep parlementsleden zei onder andere dat het leger gewoon maar bevelen opvolgde die zij vanuit de Britse of Noord-Ierse regering had gekregen en dat het niet terecht was om het leger als zondebok te bestempelen.

Het is interessant om te zien dat deze twee groepen naar voren komen bij bestudering van de bedreigde groep omdat deze beide groepen ook in de debatten worden genoemd als hetgeen wat de dreiging vormt.

In het vierde hoofdstuk is er een aantal categorieën te onderscheiden in hoe de parlementsleden denken over de contraterroristische maatregelen. Sommigen zagen de maatregelen en de wetten tegen het terrorisme als een aantasting van de basis van de rechtsstaat. Ook vroegen parlementsleden zich af of de wetten nog democratisch zijn en of de Britse regering nog volgens de regels van de rechtsstaat speelde. Zo werd de onschuldpresumptie (het principe dat men onschuldig is tot het tegendeel bewezen is) op de proef gesteld, volgens verschillende parlementariërs. Daarnaast waren parlementsleden bang voor een aantasting van de burgerlijke vrijheden en was er discussie over de proportionaliteit van de regels. Waren de maatregelen niet te zwaar voor hetgeen waar het tegen strijdt?

Na analyse van de verschillende debatten wordt duidelijk dat er in de debatten net nadat terroristische aanslagen zijn gepleegd, een veel sterkere roep bestond om strengere maatregelen en een harde aanpak van terrorisme. In die gevallen maakte het dan ook minder uit dat de rechtsstaat bedreigd wordt of de burgerlijke vrijheden in gevaar komen.

Na enige tijd werden vaak de meeste maatregelen afgezwakt en kon er beter worden ingeschat welke delen van antiterrorismewetten nu het gewenste effect hadden gehad.

Ook is er een duidelijk onderscheid zichtbaar tussen de grote politieke partijen in het Britse Lagerhuis. Veelal stemden de Labourpolitici tegen verlenging van de antiterrorismewetten en waren de Conservatieve politici hier voor. Enige uitzonderingen daargelaten, was het een opvallend patroon. Des te meer omdat Labour -ook wanneer zij in de regering zat-, veel tegenstand vanuit de eigen partij kreeg, als Labourministers voor de verlenging stemden.

Daarnaast was er een duidelijk verschil merkbaar tussen de reacties van parlementsleden uit Noord-Ierland zelf en de parlementsleden uit Engeland. De parlementariërs uit Noord-Ierland reageerden veelal heftiger en meer uitgesproken op de maatregelen, omdat deze hen en hun omgeving, direct troffen.

De reactie van Britse parlementsleden op de manier waarop de Britse overheid de democratie verdedigde, door de contraterroristische maatregelen te treffen, was dus wisselend. Of men voor of tegen de maatregelen was, hing af van hun politieke partij, hun omgeving en het moment waarop het debat plaatsvond. Zoals gezegd, waren de debatten net na terroristische aanslagen heftiger en emotioneler, dan debatten die 'gewoon' over een periodieke vernieuwing van een van de wetten gingen.

Literatuurlijst

- Arthur, Paul en Jeffery, Keith, *Northern Ireland since 1968* (Hoboken, 1996).
- Boyce, David, *The Irish question and British politics, 1868-1996* (Londen, 1996).
- Brysk, Alison, 'Human rights and national insecurity', in: Alison Brysk en Gershon Shafir (red.), *National insecurity and human rights: Democracies debate counterterrorism* (Berkeley, 2007), 1-13.
- Buzan, Barry en Waever, Ole, *Regions and powers: The structure of international security* (Cambridge, 2003).
- Casaca, Paulo en Wolf, Siegfried, *Terrorism revisited: Islamism, political violence and state-sponsorship* (New York, 2017).
- Crenshaw, Martha, *Explaining terrorism: Causes, processes and consequences* (Londen, 2011).
- Conze, Eckart, *Geschichte der Sicherheit: Entwicklung – Themen – Perspektiven* (Göttingen, 2017).
- Coogan, Tim Pat, *The I.R.A.* (Londen, 2000).
- Engelmann, Sabrina, 'Barking up the wrong tree: Why counterterrorism cannot be a defense of democracy', *Democracy and Security* 8:2 (2012), 164-174.
- English, Richard, *Armed struggle: The history of the IRA* (Londen, 2012).
- Foley, Frank, *Countering terrorism in Britain and France: Institutions, norms, and the shadow of the past* (Cambridge, 2013).
- Gil, Paul, Piazza, James A. en Horgan, John, 'Counterterrorism killings and Provisional IRA bombings, 1970-1998', *Terrorism and Political Violence* 28:3 (2016), 473-496.
- Graaf, Beatrice de, 'De historisering van veiligheid: Introductie', *Tijdschrift voor Geschiedenis* 125:3 (2012), 305-313.
- Graaf, Beatrice de, *Theater van de angst: De strijd tegen terrorisme in Nederland, Duitsland, Italië en Amerika* (Amsterdam, 2010).
- Hijzen, Constant, *Vijandbeelden: De veiligheidsdiensten en de democratie 1912-1992* (Amsterdam, 2016).
- HMSO, *Northern Ireland* (Londen, 1992).

Jackson, Richard, Jarvis, Lee, Gunning, Jeroen en Breen-Smyth, Marie, *Terrorism: A critical introduction* (Londen, 2011).

Joyce, Peter, *The policing of protest, disorder and international terrorism in the UK since 1945* (Londen, 2016).

Land, Isaac, 'Introduction', in: Isaac Land (red.), *Enemies of humanity: The nineteenth-century war on terrorism* (New York, 2008), 1-19.

Lee, John, *Ireland, 1912-1985* (Cambridge, 1989).

Loewenstein, Karl, 'Autocracy versus democracy in contemporary Europe, I', *The American Political Science Review* 29:4 (1935), 571-593.

Loewenstein, Karl, 'Autocracy versus democracy in contemporary Europe, I', *The American Political Science Review* 29:5 (1935), 755-784.

Magen, Amichai, 'Fighting terrorism: The democracy advantage', *Journal of Democracy* 29:1 (2018), 111-125.

McAuley, James, 'Peace and progress? Political and social change among young Loyalists in Northern Ireland', *Journal of Social Issues* 60:3 (2004), 541-562.

McAuley, James en Ferguson, Neil, 'Us and 'them': Ulster Loyalist perspectives on the IRA and Irish Republicanism', *Terrorism and Political Violence* 28:3 (2016), 561-573.

Mitchell, Claire, *Religion, Identity and Politics in Northern Ireland: Boundaries of belonging and belief* (Farnham, 2006).

Mulholland, Marc, *Northern Ireland: A very short introduction* (Oxford, 2020).

O Dochartaigh, Niall, 'Bloody Sunday: Error or design?', *Contemporary British History* 24:1 (2010), 89-108.

Post, Jerrold, "'When hatred is bred in the bone:" the social psychology of terrorism', *Annals of the New York Academy of Sciences* 1208 (2010), 15-23.

Rijkema, Bastiaan, *Weerbare democratie: De grenzen van democratische tolerantie* (Amsterdam, 2015).

Rooney, Nicola, 'Violent nationalism in Catholic communities: The Provisional IRA and ETA', *Studies in Ethnicity and Nationalism* 7:3 (2007), 64-77.

Ruane, John en Todd, Jennifer, *The dynamics of conflict in Northern Ireland: Power, conflict and emancipation* (Cambridge, 1996).

Silke, Andrew, 'Ragged justice: Loyalist vigilantism in Northern Ireland', *Terrorism and Political Violence* 11:3 (1999), 1-31.

Spicer, Michael, 'What do we mean by democracy? Reflections on an essentially contested concept and its relationship to politics and public administration', *Administration and Society* 51:5 (2019), 724-748.

Walker, C.P., 'The Jellicoe report on the Prevention of Terrorism (Temporary Provisions) Act 1976', *The Modern Law Review* 46:4 (1983), 484-492.

Weinberg, Leonard, Pedahzur, Ami en Hirsch-Hoefler, Sivan, 'The challenges of conceptualizing terrorism', *Terrorism and Political Violence* 16:4 (2004), 777-794.

Wichert, Sabine, *Northern Ireland since 1945* (Harlow, 1999).

Websites

BBC, 'A history of the UDA' (versie 6 september 2011)

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/northern_ireland/8442746.stm>

[geraadpleegd op 14-12-2020].

Blessing, Maurice, 'Noord-Iers activiste Bernadette Devlin: Een Castro in minirok', *Historisch*

Nieuwsblad (7-2008) <[https://www.historischnieuwsblad.nl/noord-iers-activiste-](https://www.historischnieuwsblad.nl/noord-iers-activiste-bernadette-devlin/)

[bernadette-devlin/](https://www.historischnieuwsblad.nl/noord-iers-activiste-bernadette-devlin/)> [geraadpleegd op 5-12-2020].

Cowell-Meyers, Kimberly, 'Ian Paisley: first minister of Northern Ireland', *Britannica*

<<https://www.britannica.com/biography/Ian-Paisley>> [geraadpleegd op 4-12-

2020].

Melaugh, Martin, 'Background events to 'Bloody Friday'', *Conflict Archive on the Internet*

< <https://cain.ulster.ac.uk/events/bfriday/bac.htm> > [geraadpleegd op 10-2-2021].

Melaugh, Martin, 'Bloody Friday – Summary of main events', *Conflict Archive on the Internet*

< <https://cain.ulster.ac.uk/events/bfriday/sum.htm> > [geraadpleegd op 10-2-2021].

Pearce, Edward, 'Lord Merlyn-Rees', *The Guardian* (5 januari 2006)

< <https://www.theguardian.com/politics/2006/jan/05/labour.uk1> > [geraadpleegd

op 2-2-2020].

Sim, Joe, 'Counter-terrorism policy is a threat to democracy', *The Guardian* <

[https://www.theguardian.com/politics/2020/jan/21/counter-terrorism-policy-is-a-](https://www.theguardian.com/politics/2020/jan/21/counter-terrorism-policy-is-a-threat-to-democracy)

[threat-to-democracy](https://www.theguardian.com/politics/2020/jan/21/counter-terrorism-policy-is-a-threat-to-democracy) > [geraadpleegd op 11-2-2020].

The Daily Telegraph, 'Lord Moyola' (versie 27 april 2006)

<<https://web.archive.org/web/20060427025753/http://www.telegraph.co.uk/news/>

[main.jhtml?xml=%2Fnews%2F2002%2F05%2F20%2Fdb2001.xml](#) > [geraadpleegd op 2-12-2020].

Primaire bronnen

House of Commons, *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (1 februari 1972, vol. 830) [Online] < [https://hansard.parliament.uk/Commons/1972-02-01/debates/3a33a535-f2bf-41a8-b7f8-4b1165ca050b/NorthernIreland?highlight=bogside - contribution-a5343865-d4e5-430f-aa02-95a5577f5994](https://hansard.parliament.uk/Commons/1972-02-01/debates/3a33a535-f2bf-41a8-b7f8-4b1165ca050b/NorthernIreland?highlight=bogside%20contribution-a5343865-d4e5-430f-aa02-95a5577f5994) > [geraadpleegd op 8-11-2020].

House of Commons, *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (24 juli 1972, vol. 841) [Online] < [https://hansard.parliament.uk/Commons/1972-07-24/debates/dec7865b-9f56-48c8-890c-19fcc4a9a236/NorthernIreland?highlight=bogside - contribution-8c0ca5e5-3234-4d7a-9680-116209d89798 9f56-48c8-890c-19fcc4a9a236/NorthernIreland?highlight=bogside - contribut](https://hansard.parliament.uk/Commons/1972-07-24/debates/dec7865b-9f56-48c8-890c-19fcc4a9a236/NorthernIreland?highlight=bogside%20contribution-8c0ca5e5-3234-4d7a-9680-116209d89798%209f56-48c8-890c-19fcc4a9a236/NorthernIreland?highlight=bogside%20contribut) > [geraadpleegd op 26-11-2020].

House of Commons, *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (17 april 1973, vol. 855) [Online] < [https://hansard.parliament.uk/Commons/1973-04-17/debates/69775e05-696b-44aa-856e-33c8d5ada1dc/NorthernIreland\(EmergencyProvisions\)Bill?highlight=northern ireland special powers - contribution-30e9a2de-c993-4d4e-aa81-b8544aa9ebce](https://hansard.parliament.uk/Commons/1973-04-17/debates/69775e05-696b-44aa-856e-33c8d5ada1dc/NorthernIreland(EmergencyProvisions)Bill?highlight=northern%20ireland%20special%20powers%20contribution-30e9a2de-c993-4d4e-aa81-b8544aa9ebce) > [geraadpleegd op 11-2-2020].

House of Commons, *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (14 mei 1973, vol. 856) [Online] < [https://hansard.parliament.uk/Commons/1973-05-14/debates/3920a24d-7ac9-46c5-9c1d-3c53b83b15a9/NorthernIreland\(SpecialPowers\)?highlight=northern ireland emergency provisions - contribution-3a3f72bf-02cf-4346-aeab-9038bf6d7faf](https://hansard.parliament.uk/Commons/1973-05-14/debates/3920a24d-7ac9-46c5-9c1d-3c53b83b15a9/NorthernIreland(SpecialPowers)?highlight=northern%20ireland%20emergency%20provisions%20contribution-3a3f72bf-02cf-4346-aeab-9038bf6d7faf) > [geraadpleegd op 12-2-2020].

House of Commons, *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (26 juni 1975, vol. 894) [Online] < [https://hansard.parliament.uk/Commons/1975-06-26/debates/230e19a9-c80f-4ec3-9f3b-ca71aa3067f4/NorthernIreland\(EmergencyPowers\)?highlight=northern%20ireland%2](https://hansard.parliament.uk/Commons/1975-06-26/debates/230e19a9-c80f-4ec3-9f3b-ca71aa3067f4/NorthernIreland(EmergencyPowers)?highlight=northern%20ireland%2)

[0emergency%20provisions#contribution-bfbcd963-cbda-4143-9bd2-64d3dca65a37](#) >

[geraadpleegd op 13-2-2020].

House of Commons, *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (2 juli 1979, vol. 969)

[Online] < <https://hansard.parliament.uk/Commons/1979-07-02/debates/ebac183d-5348-4850-ab22->

[e64fc6fa3c59/NorthernIrelandAct1974?highlight=northern%20ireland%20special%20powers#contribution-8c304ad6-5b53-485c-9efd-6b86219d1803](#) > [geraadpleegd op

15-2-2020].

House of Commons, *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (15 maart 1982, vol.

20) [Online] < <https://hansard.parliament.uk/Commons/1982-03->

[15/debates/c57b6cfa-24b4-4e65-96b2-](#)

[46ca935a2f2e/PreventionOfTerrorism?highlight=birmingham%20bombing#contribution-cccd744d-906a-4e9e-befa-608147a01fdc](#) > [geraadpleegd op 15-2-2020].

House of Commons, *Hansard's Parliamentary Debates: Official report* (7 maart 1983, vol. 38)

[Online] < <https://hansard.parliament.uk/Commons/1983-03-07/debates/2ac11a5a-6002-425d-8332->

[6ccbca6c9830/PreventionOfTerrorism\(TemporaryProvisions\)Act1976](#) >

[geraadpleegd op 26-11-2020].